

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS STUDIJŲ IR KŪNO KULTŪROS KATEDRA
Kūno kultūros ir sporto edukologijos studijų programa

GRETA ŠIAUČIULYTĖ

**JUDRIŲJŲ ŽAIDIMŲ REIKŠMĖ UGDANT PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ
SOCIALINIUS ĮGŪDŽIUS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: lekt. dr. Andrius Norkus

Darbas originalus .....
(parašas)

Šiauliai, 2018

**Parengto baigiamojo bakalauro / profesinių studijų / magistro darbo
savarankiškumo patvirtinimas**

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis bakalauro / profesinių studijų / magistro darbas .....

.....yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....
Vardas, pavardė

.....
Parašas

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	6
1. JUDRIŪJŲ ŽAIDIMŲ REIKŠMĖ SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMU: TEORINĖS IŽVALGOS	9
1. 1. Socialinių įgūdžių samprata.....	9
1. 2. Socialinių įgūdžių klasifikacija ir charakteristika.....	11
1. 3. Socialiniai įgūdžiai kaip socializacijos proceso dalis ir sveikatos komponentas	14
1. 4. Socialinių įgūdžių ugdymo teorijos	17
1. 5. Žaidimų filosofinė samprata	19
1. 6. Judriųjų žaidimų samprata ir klasifikacija	21
1. 7. Judriųjų žaidimų ugdomas poveikis.....	23
2. JUDRIŪJŲ ŽAIDIMŲ REIKŠMĖ SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMU: EKSPERIMENTINIO TYRIMO REZULTATAI	25
2. 1. Tyrimo metodologija	25
2. 2. Tyrimo metodai.....	25
2. 3. Tyrimo imtis	28
2. 4. Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinį klasių mokinių socialinius įgūdžius: tyrimo rezultatų aptarimas.....	29
2. 4. 1. Atkaklumo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje	29
2. 4. 2. Bendravimo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje	31
2. 4. 3. Empatijos įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje.....	33
2. 4. 4. Savikontrolės įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje	35
2. 4. 5. Judriųjų žaidimų reikšmė socialinių įgūdžių ugdymui lyties skirtumo aspektu	37
IŠVADOS	39
REKOMENDACIJOS	40
LITERATŪRA	41
PRIEDAI	1

SANTRAUKA

Magistro darbe analizuojama *Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinį klasių mokinių socialinius įgūdžius*. Socialinių įgūdžių ugdymas yra esminė priemonė siekiant užtikrinti asmens gebėjimą funkcionuoti visuomenėje, prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų ir kokybiškai valdyti socialines situacijas. Tyrimų, kurie atskleistų judriųjų žaidimų daromą įtaką socialinių įgūdžių ugdymui, stoka leido numatyti tyrimo hipotezę – judriųjų žaidimų taikymas socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimuose gerina bendravimo, atkaklumo, savikontrolės ir empatijos įgūdžius. Tyrimo objektas yra pradinį klasių mokinių socialiniai įgūdžiai, o tyrimo tikslas – nustatyti judriųjų žaidimų reikšmę pradinį klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymui.

Tyrimo duomenis rinkti taikyti teoriniai (mokslinės literatūros, susijusios su socialinių įgūdžių ir žaidimų konceptu analizė, vertinimas ir apibendrinimas) bei empiriniai (apklausos raštu metodas, pateikiant standartizuoto tipo klausimyną, sudarytą iš uždarų klausimų) metodai. Tyrimo organizavimui pasirinktas klasikinis pedagoginis eksperimentas, eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje formuluojant tą patį ugdymo tikslą. Kiekybinių duomenų analizei taikyta deskriptyvinė analizė (vidurkiai). Skirtumo tarp grupių statistiniam patikimumui nustatyti taikyti Student t ir Kruskal-Wallis kriterijai. Tyrime dalyvavo 32 pradinį klasių mokiniai, 32 tėvai (globėjai) ir 32 pradinį klasių mokytojai. Tyrimo dalyviai atrinkti naudojantis netikimybinės atrankos metodų principais: patogiosios ir tikslinės atrankos.

Tyrimo metu nustatyta, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į pradinį klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymo procesą turi teigiamą poveikį atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžių ugdymui. Nagrinėjant kiekybinius tyrimo duomenis išsiaiškinta, kad socialinių įgūdžių vertinimo pokytis po pedagoginio eksperimento labiausiai pastebimas mokinių ir tėvų vertinimuose. Analizuojant judriųjų žaidimų reikšmę lyties skirtumo aspektu nustatyta, kad judrieji žaidimai daro teigiamą poveikį mergaičių empatijos įgūdžių ugdymui. Pastebėtas nežymus judriųjų žaidimų poveikis berniukų atkaklumo ir savikontrolės įgūdžiams. Atsižvelgiant į tai, kad beveik visų tiriamųjų vertinimuose pastebimas judriųjų žaidimų teigiamas poveikis ugdant socialinius įgūdžius, socialinių įgūdžių užsiėmimus organizuojantiems asmenims rekomenduojama į ugdymo procesą įtraukti judriuosius žaidimus.

Esminės sąvokos: socialiniai įgūdžiai, atkaklumas, bendravimas, empatija, savikontrolė, judrieji žaidimai.

SUMMARY

The master's thesis deals with analysis of *the importance of physical games developing social skills of primary school students*. Social skills education is an essential tool for ensuring a person's ability to function in society, to adapt to the requirements of society and to manage social situations in a qualitative way. The deficiency of research revealing the influence of physical games on the development of social skills led to the research hypothesis – the application of physical games in social skills classes improves communication, perseverance, self-control and empathy skills. The subject of the research is social skills of pupils in elementary school and the aim of the research is to reveal the importance of physical games for the development of social skills of primary school pupils.

Theoretical (analysis of scientific readings, evaluation and generalization) and empirical (written survey method submitting a structured questionnaire consisting of closed questions) methods have been applied for collection of the research data. The classical pedagogical experiment was chosen for the organization of the research, in both experimental and control groups formulating the same educational goals. A descriptive analysis (averages) was used for quantitative data analysis. The Student t and Kruskal-Wallis criteria were applied to determine the statistical differences between groups. 32 primary school students, 32 parents (carers) and 32 primary school teachers participated in the research. The participants in the study were selected using the principles of non-probability sampling: convenient and targeted selection.

Within the course of the research it was found that physical games inclusion in the social skills development process of elementary school students has a positive impacts on the development of perseverance, communication, empathy and self-control skills. The examination of quantitative research data clarified that the change in social skills assessment after the experiment are the most notable at pupil and parent evaluations. In the analysis of the importance of physical games in the aspect of gender differences, it has been established that physical games have a positive effect on girls' empathy skills development. The slight effect has been observed of physical games on boys' persistence and self-control skills. Considering that the positive effect of physical games on social skills development is observed in almost all evaluations of respondents, it is recommended to include physical games in the educational process for organizing social skills activities.

Keywords: social skills, perseverance, communication, empathy, self-control, physical games.

IVADAS

Problema ir tyrimo aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje vis didesnis dėmesys skiriamas mokyklinio amžiaus vaikų socialinei sveikatai, kurios pagrindą sudaro socialiniai įgūdžiai (Raudeliūnaitė, 2006; Kosej, 2006; Gresham, Van, Cook, 2006; Samašonk, Gudonis, 2007; Cook ir kt., 2008). Socialinių įgūdžių ugdymas yra esminė priemonė siekiant užtikrinti asmens gebėjimą funkcionuoti visuomenėje, prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų ir kokybiškai valdyti socialines situacijas. Įstatymų leidžiamoji valdžia pastaruoju metu vis dažniau atkreipia dėmesį¹ į socialinių įgūdžių stokos pasekmes. Atsižvelgiant į tai koreguojamas švietimo pagalbos specialistų darbas, rengiamos rekomendacijos ir tvarkos aprašai susiję su smurtu, patyčiomis bei netinkamu vaikų elgesiu ugdymo įstaigose.

Socialinių įgūdžių ugdymui skiriamas vis didesnis dėmesys yra nulemtas ne tik teisės aktu, bet ir demografinių rodiklių. Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2017a, 2017b, 2017c, 2017d), šalyje nežymiai mažėja išsituokusių porų, auginančių nepilnamečius vaikus (2009 m. – 5483, 2016 m. – 5061), vaikų, gimusių neįregistruotose santuokose (2012 m. – 8788, 2016 m. – 8383), didėja skurdo rizikos lygis (2008 m. – 19,8 %, 2016 m. – 21 %), pranešimų apie smurtą prieš vaikus (2005 m. – 2311, 2017 m. – 5625). Tokie demografiniai reiškiniai turi įtakos žemesniam vaikų socialinių įgūdžių lygiui. Samašonk ir Gudonio (2007) teigimu, nedarnioje šeimoje augantys vaikai pasižymi socialiniu nebrandumu, sunkiai užmezga ryšius su bendraamžiais ir juos išlaiko, neadekvačiai reiškia emocijas ir konfliktiškai bendrauja su aplinkiniais. Kadangi socialiniai įgūdžiai yra įgyjami ir ugdomi sąveikaujant su aplinka, jų stoka trukdo sėkmingai socializuotis visuomenėje. Svarbu pabrėžti, kad tiek šeima, tiek mokykla yra ypatingai svarbūs veiksniai, turintys įtakos įgūdžių formavimui, todėl tai yra bendras tėvų ir mokyklos rūpestis.

Socialinių įgūdžių ugdymo naudą analizuoja daugelis mokslininkų Lietuvoje (Šniras, Malinauskas, 2006; Raudeliūnaitė, 2006, 2007; Jurevičienė, Ruškus, Kaffemanienė, 2011, 2012; Lekavičienė ir Antinienė, 2012; Gudžinskienė, Barkauskaitė-Lukšienė, 2013) ir užsienyje (Greene, Burleson, 2003; Lavasani, L. Afzali, F. Afzali, 2011; Merrell, Gimpel, 2014; Little, Swangler, Akin-Little, 2017; Guivarch ir kt., 2017; Hinkley, Brown, Carson, Teychenne, 2018). Visuose darbuose

---

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 patvirtintos „Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos“, 2017 m. gegužės 2 d. įsakymo Nr. 319 redakcija „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas“ ir kt.

akcentuojama socialinių įgūdžių ugdymo nauda, tiriami iš esmės panašūs aspektai, skiriasi tik jų nagrinėjimo gilumas, ugdymo metodai.

Dažnu atveju judrieji žaidimai yra priskiriami prie metodų, kuriais ugdomi socialiniai įgūdžiai. Judriųjų žaidimų metu vaikams sudaroma galimybė mokytis, bendrauti ir bendradarbiauti, jie ugdo drausmingumą bei savitarpio pagalbą taip užimdami ypatingą vietą vaiko gyvenime. Adaškevičienės (1999) teigimu, fizinės veiklos metu vaikai realizuoja visus svarbiausius poreikius, o emocijos, kylančios žaidžiant ir išliekančios po judriųjų žaidimų, pasak Kuklio (1982), natūraliai stimuliuoja vaikų darbingumą ir žinių įsisavinimą. Užsienio literatūroje pastebimas vis dažniau atkreipiamas dėmesys į judriųjų žaidimų daromą teigiamą įtaką ugdant socialinius įgūdžius (Findlay, Coplan, 2008; Howie, Lukacs, Pastor, Reuban, Mendola, 2010; Ridgers, Carter, Stratton, McKenzie, 2011; Denault, Dery, 2014; Pacholik, Nedelova, 2017; Shmutz ir kt., 2017), tačiau Lietuvoje ši tema mažai tyrinėta. Plačiausiai šią temą nagrinėjo Masiulionienė, Mikelkevičiūtė ir Ostasevičienė (2007). Autorės nagrinėdamos fizinės veiklos daromą įtaką dėmesio stokos ir hiperktyvumo sindromą turintiems vaikams, nustatė, kad prieš užsiėmimus taikoma fizinė veikla sumažina per didelį vaikų aktyvumą, nesivaldymą ir dėmesio koncentravimo sunkumus. Nepaisant to, kad judriųjų žaidimų nauda pastebima, ši tema mažai analizuota mokslinėje literatūroje. Remiantis tuo yra tikslinga atlikti tyrimą, kuris atskleistų judriųjų žaidimų daromą įtaką socialinių įgūdžių ugdymui.

Hipotezė – judriųjų žaidimų taikymas socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimuose gerina bendravimo, atkaklumo, savikontrolės ir empatijos įgūdžius.

Tyrimo objektas – pradinį klasių mokinių socialiniai įgūdžiai.

Tyrimo tikslas – nustatyti judriųjų žaidimų reikšmę pradinį klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymui.

Uždaviniai:

1. Konceptualizuoti socialinius įgūdžius ir atskleisti judriųjų žaidimų reikšmę jų ugdymui.
2. Įvertinti pradinį klasių mokinių atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžių pokytį po pedagoginio eksperimento.
3. Išsiaiškinti socialinių įgūdžių pokytį po eksperimento mokinių, tėvų ir mokytojų vertinimu.
4. Atskleisti judriųjų žaidimų reikšmę socialinių įgūdžių ugdymui lyties skirtumo aspektu.

Tyrimo metodologija ir metodai: Tyrimo konceptualųjį pagrindą sudaro Johan Huizinga, Hans-Georg Gadamer žaidimo teorijos, bihevizmo ir pozityvizmo teorinės nuostatos. John Huizinga teorijos pagrindas yra žaidimo priskyrimas tobulėjimo procesui bei žaidimo, kaip būtinos

veiklos išskyrimas. Filosofo sukurtas terminas *homo ludens* (lot. žaidžiantis žmogus) žaidimą apibrėžia kaip svarbią žmogiškosios būties funkciją (Levickaitė, 2013). Hans-Georg Gadamer teorijoje žaidimas įvardijamas kaip veikla, kurios metu svarbiausia yra įsijautimas į žaidimą ir jo suteikiamą emociją, dvasinę naudą (Duobelienė, 2006). Bihevioristinės teorijos pagrindą sudaro išmokimas, kuriam, turi įtakos teigiamas ir neigiamas pastiprinimas. Pasak Šnuro ir Malinausko (2006), teigiamas pastiprinimas padažnina norimą elgesį, o neigiamas jį susilpnina arba pašalina. Pozityvizmo filosofijos kryptis, anot Maslauskaitės (2008), atmeta metafizinius reiškinius naudojant socialinių mokslų pažinimo būdus (stebėjimas, eksperimentas ir pan.) ieškant teigiamų žinių, kurios padėtų tobulinti visuomenę

Duomenų rinkimui taikyti teoriniai (mokslinės literatūros, susijusios su socialinių įgūdžių ir žaidimų konceptu analizė, vertinimas ir apibendrinimas) bei empiriniai (apklausos raštu metodas, pateikiant standartizuoto tipo klausimyną, sudarytą iš uždarų klausimų, pradinių klasių mokiniams, jų tėvams ir klasių mokytojams, siekiant įvertinti vaikų turimus socialinius įgūdžius ir jų pokytį) metodai. Tyrimo organizavimui pasirinktas klasikinis pedagoginis eksperimentas, eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje formuluojant tą patį ugdymo tikslą. Duomenų apdorojimui naudota SPSS (*Statistical Package For Social Science*) 19.0 v. programa. Kiekybinių duomenų analizei taikyta deskriptyvinė analizė (vidurkiai). Skirtumo tarp grupių statistiniam patikimumui nustatyti taikyti Stjudent t ir Kruskal-Wallis kriterijai.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 32 pradinių klasių mokiniai, 32 tėvai (globėjai) ir 32 pradinių klasių mokytojai. Tyrimo dalyviai atrinkti naudojantis netikimybinės atrankos metodų principais: patogiosios ir tikslinės atrankos. Pedagoginis eksperimentas vykdytas nuo 2017 m. gruodžio 1 d. iki 2018 m. gegužės 2 d.

Darbo aprobacija:

1. G. Šiaučiulytė, „Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius“, konferencija „Studentų mokslinių darbų konferencija“, Šiaulių universitetas, Šiauliai, 2018 m. gegužės 17 d. (*žr. 1 priedą*);
2. G. Šiaučiulytė, „Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius: bendradarbiavimo su tėvais patirtis“, kvalifikacijos tobulinimo renginys – seminaras „Kurk, dalinkis ir tobulėk-5“, Radviliškio rajonas, Jonaitiškių kaimas, 2018 m. gegužės 18 d. (*žr. 2 priedą*).

1. JUDRIŪJŲ ŽAIDIMŲ REIKŠMĖ SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMU: TEORINĖS IŽVALGOS

1. 1. Socialinių įgūdžių samprata

Šiuolaikinė visuomenė – sparčiai kintanti ir kelianti vis sudėtingesnius gyvenimo iššūkius, kuriems įveikti vis aktualesni tampa socialiniai įgūdžiai, reikalingi sėkmingai adaptacijai ir produktyviam, pilnavertiškam veikimui visuomenėje. Gebėjimas susivokti socialinėse situacijose, adekvati reakcija į kylančias problemas ir gebėjimas su jomis susidoroti arba asmens socialinis kompetentingumas, užtikrina asmenybės įsiliejimą į bendruomenę ir lygiavertišką veikimą joje. Lekavičienės ir Antinienės (2012) teigimu, svarbiausias socialinio kompetentingumo rodiklis yra socialiniai įgūdžiai.

Socialiniai įgūdžiai, kaip ir daugelis įvairių mokslų konstruktyvų, neturi vieno apibrėžimo. Viena pagrindinių priežasčių, dėl kurių socialiniai įgūdžiai neturi visuotinai pripažinto apibrėžimo yra reiškinio nagrinėjimo paplitimas. Pasak Merrell ir Gimpel (2014), socialiniai įgūdžiai yra plačiai nagrinėjami ir aptariami ne tik psichologijos, edukologijos, bet ir politologijos, raidos mokslų ir sociologijos moksliniuose darbuose, todėl nenuostabu, jog skirtingų mokslinių sričių specialistai skirtingais aspektais apibūdina sąvoką. Kita priežastis, turinti įtakos socialinių įgūdžių apibrėžimui gausai, Merrell ir Gimpel (2014) pateikia dar vieną tokios situacijos priežastį nurodydamos, kad socialinių įgūdžių apibrėžtis siejasi su tokiais sąvokomis kaip: aplinkos ir elgesio sąveika, intelektas, asmenybė, požiūris, suvokimas ir pan. Moksliniuose darbuose socialinių įgūdžių sąvoka tapatinama su socialinių kompetencijų terminu, tačiau, anot Little ir kt. (2017), socialiniai įgūdžiai yra socialinės kompetencijos raiška. Nors socialinių įgūdžių ir socialinės kompetencijos sąvokos yra artimos ir papildančios viena kitą, socialinių kompetencijų sąvoka, anot Juodaitytės (2002), Šniro ir Malinausko (2006), yra platesnė, nes kompetentingumą parodo socialinių įgūdžių visuma. Tai rodo, kad naudoti minėtą sąvoką apibūdinant socialinius įgūdžius yra nekonkretu. Apibrėžties problema pastebima tapatinant socialinių įgūdžių sąvoką ne tik su socialiniu kompetentingumu, bet ir su gyvenimo įgūdžiais. Bulotaitės, Gudžinskienės (2004), Gudžinskienės ir Railienės (2012) teigimu, gyvenimo įgūdžiai apima socialinius ir asmeninius įgūdžius, todėl jų tapatinimas yra toks pat nekonkretus kaip ir socialinės kompetencijos atveju. Nepaisant apibrėžties nekonkretumo, mokslininkų nuomonių išsiskyrimo, socialinių įgūdžių naudą ir svarbą kasdieniniame gyvenime, anot Gudžinskienės ir Barkauskaitės-Lukšienės (2013), neginčytinai pabrėžia visi moksliniai darbai.

Vienas pirmųjų socialinių įgūdžių apibrėžimų, pasak Little, ir kt. (2017), yra siejamas su tarpasmeninių santykių palaikymo ir ryšių užmezgimo gebėjimais. Naujausiuose moksliniuose tyrimuose socialiniai įgūdžiai apibūdinami kaip gebėjimai adekvačiai reaguoti į iškilusias problemas ir turintis įtakos asmeniniam, visuomeniniam gyvenimui (Guivarch ir kt., 2017; Hinkley, Brown, Carson, Teychenne, 2018). Siekiant plačiau aptarti nagrinėjamą konstruktą ir pateikti jo apibrėžtį pateikiama socialinių įgūdžių sampratos kaita užsienio mokslininkų darbuose jos formavimosi pradžios laikotarpiu (1973–1988 m.) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Socialinių įgūdžių sampratos kaita 1973 – 1988 laikotarpiu²

Metai	Autorius/-iai	Socialiniu įgūdžių samprata	Pagrindiniai aspektai
1973	Libet, Lewinsohn	Gebėjimas vengti netinkamo elgesio, kuris nepriimtinas bendraujant su kitais asmenimis.	Elgesio
1977	Combs, Slaby	Gebėjimas sąveikauti su kitais asmenimis socialiai priimtinais būdais.	Pažinimo
1979	Foster, Ritchey	Pozityvią sąveiką užtikrinančios reakcijos.	Emocinis
1979	Trower	Elgesys, kuriuo siekiama užsibrėžtų tikslų.	Elgesio
1981	Argyle	Elgesys, kuris priimtinas ne tik pačiam, bet ir kitiems asmenims.	Elgesio
1981	Gresham	Poelgiai, kurie sumažina pasekmių tikimybę kartu padidinantis pastiprinimo tikimybę.	Elgesio
1981	Meguire, Priestley	Poelgiai, turintys įtakos efektyviam bendravimui ir bendradarbiavimui.	Elgesio
1982	Kelly	Reakcijos, kurias išmokstame, kad gautume teigiamą grįžtamąjį ryšį.	Emocinis
1983	Shepard	Elgesys socialinės sąveikos metu padedantis užmegzti ir išlaikyti tarpasmeninius santykius.	Elgesio
1984	Young, West	Užsibrėžtus tikslus padedantis įgyvendinti elgesys.	Elgesio
1985	Schlundt, McFall	Gebėjimų rinkinys užtikrinantis priimtinas asmens bendravimo manieras.	Elgesio
1985	Scheider, Rubin, Ledingham	Teigiamo psichologinio klimato kūrimas, kokybiškas socialinių vaidmenų atlikimas.	Elgesio
1987	Hargie, Saunders, Dickson	Palankių tarpasmeninių santykių palaikymas.	Pažinimo
1987	Gresham, Elliot	Visuomenės normas atitinkantis elgesys.	Elgesio
1988	Matson	Socialiai kompetentingas elgesys.	Elgesio

Analizuojant lentelėje pateiktą informaciją matoma, kad visas socialinių įgūdžių sampratas sieja bendri požymiai. Hughes (1990), Lavasani ir kt. (2011) teigia, jog nepaisant socialinių įgūdžių sąvokų abstraktumo ar konkretumo, visos jos turi bendrus bruožus, kurie socialinius įgūdžius

² Lentelė parengta remiantis Šniro, Malinausko (2006), Railienės, Gudžinskienės (2012), Gudžinskienės, Barkauskaitės-Lukšienės (2013) ir Merrell, Gimpel (2014) pateikta informacija.

apibūdina kaip tikslingus, išmokstamus, turinčius sąsają su aplinka ir savimi, pabrėžiant situacinį verbalinį ir neverbalinį elgesį. Taip pat pastebima, kad socialinių įgūdžių samprata siejasi su tokiais aspektais kaip pažinimas, emocija ir elgesys. Raudeliūnaitės teigimu (2007), tai galima sieti su asmens gebėjimu pažinti save ir kitą, tarpusavyje sąveikaujant suvokti šalia esančio asmens emocinę būseną ar ketinimus ir adekvačiai į tai reaguoti.

Apibendrinant galima teigti, jog vienareikšmiškos socialinių įgūdžių sampratos pateikimas yra sudėtingas procesas. Nepaisant to, kad nagrinėjamo konstrukto samprata moksliniuose darbuose yra įvairialypė, galima pastebėti, kad apibrėžimuose prieštaravimų neįžvelgiama. Pateikti apibrėžimai papildo vienas kitą ir praplečia bendrą socialinių įgūdžių sampratos vaizdinį. Taigi, socialinius įgūdžius galima apibrėžti kaip vieną svarbiausių socialinės kompetencijos dėmenų, apimančių asmens gebėjimą efektyviai funkcionuoti visuomenėje, prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų ir kokybiškai valdyti socialines situacijas. Tikėtina, kad pradinių klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymas užtikrintų sklandų tarpusavio santykių kūrimą ir jų palaikymą, o judriųjų žaidimų įtraukimas į ugdymo procesą turėtų padėti tobulinti turimus socialinius įgūdžius.

1. 2. Socialinių įgūdžių klasifikacija ir charakteristika

Bendros socialinių įgūdžių klasifikacijos, kaip ir sampratos, nėra – šie įgūdžiai nėra vienareikšmiškai apibrėžti ir susisteminti. Nepaisant socialinių įgūdžių klasifikavimo įvairovės, anot Greene ir Burleson (2003), pastebima, kad socialiniai įgūdžiai yra klasifikuojami pagal jų sudėtingumo lygmenį, paskirties sritis ir raiškos stilių.

Spence (1995) socialinius įgūdžius klasifikuoja išskirdama 3 grupes: bendravimo, savikontrolės ir tarpasmeninius santykius. Gresham ir Elliott (1990) parengę plačiai taikomą socialinių įgūdžių vertinimo instrumentą, įgūdžius skirsto į 4 kategorijas: bendravimo, empatijos, atkaklumo ir savikontrolės. Gambrill (1995), Gailienės, Bulotaitės ir Sturlienės (1996) išskiria esminius ir situacinius socialinius įgūdžius. Esminiai socialiniai įgūdžiai apima situacijas, susijusias su verbaliniu ir neverbaliniu informacijos perdavimu (pvz.: bendravimas ir bendradarbiavimas, problemų sprendimas ir pan.). Situaciniai socialiniai įgūdžiai – tai elgsena tam tikrose, ypatingose, gyvenimo situacijose (pvz.: emocijų išraiška, reagavimas į pastabas ir pan.). Gibbons, Ebbeck ir Weiss (1995) priskiria dar vieną kategoriją – dorovinius socialinius įgūdžius, kurie apima visuomenės priimtų taisyklių laikymąsi (pvz.: atsakingumas, orumas, atvirumas ir pan.). Caldarella ir Merrell (cit. Šniras, Malinauskas, 2006) 1997 m. naudodamos sisteminį tyrimų apibendrinimo

metodą (metaanalizę) išskyrė 5 dažniausiai minimus socialinius įgūdžius: 1) bendravimo su bendraamžiais; 2) savitvartos; 3) akademinis; 4) bendradarbiavimo; 5) savęs įtvirtinimo. Constantino, Przybeck, Friesen ir Todd (2000) klasifikacija apima socialinį sąmoningumą, socialinį pažinimą, socialinį bendravimą, socialinę motyvaciją ir autistišką elgesį. Malinauskas (2004) akcentuoja emocinį ekspresyvumą, emocinį jautrumą, emocinę kontrolę, socialinį ekspresyvumą ir socialinį jautrumą. Autorius teigia, kad tai pagrindiniai socialiniai įgūdžiai, reikalingi informacijos perdavimui ir priėmimui. Canney ir Byrne (2006) socialinius įgūdžius klasifikuoja pagal jų raiškos sritis, išskirdami pamatinius, interakcijos, emocinius ir pažinimo įgūdžius. Raudeliūnaitės teigimu (2007) įgūdžiai grupuojami į: 1) santykio su savimi įgūdžius; 2) santykio su kitais įgūdžius; 3) dorovinius socialinius įgūdžius. Jurevičienė ir kt. (2011) atliktame moksliniame tyrime, socialiniai įgūdžiai klasifikuoti į: 1) emocines reakcijas ir elgesį; 2) bendravimo konflikto sprendimo gebėjimus; 3) saviraišką; 4) dalyvavimo veikloje įgūdžius.

Socialinių įgūdžių klasifikacija ir jų tyrinėjimas, anot Lekavičienės ir Antinienės (2012) yra ganėtinai padrikas ir nenuoseklus. Šią mintį įrodo dar 1986 metais pasirodęs Riggio mokslinis straipsnis, kuriame autorius nurodo, jog daugelis tyrinėtojų nagrinėdami socialinių įgūdžių klasifikaciją, kaip svarbiausią komponentą išskiria informacijos siuntimą ir priėmimą, tačiau atlikdami tyrimą naudoja instrumentus, kurie matuoja pavienius socialinius įgūdžius neatsižvelgdami į jų tarpusavio sąsajas. Svarbu pabrėžti, jog autoriaus iškelta problema aktuali ir būdinga daugeliui mokslinių straipsnių, tačiau manytina, jog šios problemos priežastis yra išteklių – kompleksinių tyrimų atlikimui reikėtų ne tik didelių materialinių, bet ir laiko sąnaudų, todėl socialiniai įgūdžiai, dažniausiai, analizuojami atsižvelgiant į jų lygmenį.

Aptartuose užsienio ir Lietuvos mokslininkų darbuose, dažniausiai, išskiriami labai panašūs socialinių įgūdžių komponentai: bendravimo, empatijos, atkaklumo ir savikontrolės. Minėtos kategorijos išsamiau nagrinėjamos pradinių klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymo, pasitelkiant judriuosius žaidimus, kontekste.

Atkaklumas. Atkaklumo įgūdžiai yra siejami su gebėjimu siekti užsibrėžto tikslo neatsižvelgiant į kylančius sunkumus ir nesėkmes. Šio įgūdžio ugdymui ypatingai svarbus supančių žmonių palaikymas ir motyvavimas. Gresham, Sugai, Horner (2001) teigimu, atkaklumas yra vienas pagrindinių faktorių turinčių įtakos vaikų sėkmei moksluose ir atsparumui nesėkmėms. Vaikai, kurių atkaklumo įgūdžiai nėra išlavinti ne tik sunkiau susidoroja su moksluose kylančiais sunkumais, bet taip pat prasčiau sprendžia konfliktines situacijas, dažiau tampa engiami bendraamžių. Šniro ir Malinausko (2006) teigimu, atkaklumo įgūdis labai svarbus vaikui mokantis atsisakyti, paprašyti

pagalbos, išreikšti savo nuomonę bei apginti savo teises, nepažeidžiant kitų teisių. Atkaklumas yra svarbi socialinių įgūdžių sudedamoji dalis, užtikrinanti vaiko gebėjimą įsitvirtinti visuomenėje.

Bendravimas. Bendravimo įgūdžiai yra susiję su individo gebėjimu dirbti ir veikti grupėje (Raudeliūnaitė, 2007; Jurevičienė, Kaffemanienė, Ruškus, 2012). Šiuolaikinėje visuomenėje, pasak Zsolnos ir Jozsa (2003), vis dažniau pastebima vaikų bendravimo ir konfliktų sprendimo problema. Bendravimo įgūdžių stoka turi įtakos vaikų pasitikėjimui savimi, dažnai iššaukia netinkamą, visuomenėje nepriimtina elgesį. Bendravimas ypatingai svarbus pradinių klasių mokiniam, nes šie įgūdžiai ne tik padeda užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais, suaugusiaisiais, išreikšti save visuomenei priimtinais būdais, bet taip pat prisideda prie asmeninių poreikių tenkinimo, mokėjimo paprašyti pagalbos, užduoti klausimus nesuprantant užduočių, konfliktinėje situacijoje pasirinkti adekvatų sprendimo būdą, išsiaiškinti visus neaiškumus, kylančius bendraujant ir pan. Gudžinskienės ir Barkauskaitės-Lukšienės (2013) teigimu, bendravimo gebėjimai formuoja asmenybę, gebančia atsispirti neigiamam socialiniam spaudimui, išvengti agresyvios elgsenos, užmegzti ir išlaikyti pozityvius santykius bei atpažinti neverbalinio bendravimo informaciją. Bendravimas yra svarbi socialinių įgūdžių sudedamoji dalis, užtikrinanti veiksmingą asmens socialinę sąveiką.

Empatija. Empatija, tai gebėjimas suprasti kito žmogaus emocinę būseną, adekvačiai reaguoti į kitų žmonių išgyvenimus. Pasak Pukinskaitės (2002), empatija yra savęs ir kitų žmonių suvokimo pagrindas. Gebėjimas suprasti kito ir savo emocinę būseną padeda vaikui ne tik prisiimti atsakomybę už savo jausmus, bet ir užmegzti ryšį bei palaikyti kokybiškus, sveikus santykius. Cohen ir Strayer (1996) teigimu, empatija mažina individo agresyvumą, antisocialinę elgseną ir skatina altruistinę elgesį. Empatiškas vaikas reaguos tinkamai jei susidurs su neįgalium asmeniu, jei matys mokytojos pastangas padėti, kitų vaikų nenorą bendrauti. Empatija, Chomentauskienės (1982) teigimu, yra viena iš pagrindinių sąlygų užtikrinančių sėkmingą bendravimą. Pasak Malinausko (2004), vaikai stokoiantys šio įgūdžio, nesugeba ne tik suprasti kito jausmų, bet kartu išreikšti ir savo jausmų bei sunkiai užmezga emocinius ryšius su kitais žmonėmis. Empatijos ugdymas yra svarbus procesas siekiant užtikrinti asmens socialiai priimtina elgesį visuomenėje.

Savikontrolė. Savikontrolė Goleman (2008) teigimu, yra gebėjimas valdyti savo impulsus ir emocijas, siekti tikslų ir laikytis visuomenėje priimtų normų bei taisyklių. Pastarasis gebėjimas yra vienas svarbiausių ugdant vaikų savikontrolę. Tam, kad vaikai išmoktų ir įsisavintų ugdymo įstaigoje perteikiamas žinias, reikia užtikrinti taisyklių pripažinimą ir laikymąsi, tačiau jei vaikų savikontrolės įgūdžiai nėra pakankami – nukenčia mokymo(si) procesas, kuris neabejotinai turi

reikšmingų pasekmių tolimesniame vaiko gyvenime. Malinauskas (2004) pastebi, kad savikontrolės stokojantys asmenys gali pasirodyti įkyrūs ir spontaniški, o išlavinti savikontrolės įgūdžiai užtikrina emocinio proveržio sumažinimą, netinkamo elgesio pasekmių apsvaistymą ir savarankiškumą. Savikontrolės įgūdžiai yra neabejotinai svarbus socialinių įgūdžių komponentas siekiant išvengti vaikų deviantinio elgesio.

Apibendrinant pateiktas socialinių įgūdžių klasifikacijas svarbu pabrėžti kad klasifikacija yra panaši ir nežymiai skiriasi jų nagrinėjimo gilumas (vieni autoriai pateikia abstraktesnes, kiti – konkretesnes klasifikacijas). Apskritai, visų jų esmė apima esminius įgūdžius, reikalingus asmeniui efektyviai funkcionuoti visuomenėje, prisitaikyti prie jos keliamų reikalavimų ir kokybiškai valdyti socialines situacijas. Pastebima, jog socialiniai įgūdžiai susideda iš gausos elementų. Analizuojant socialinius įgūdžius svarbu suprasti, jog visi jų komponentai yra svarbūs ir tarpusavyje susiję. Identifikavus pagrindinius socialinių įgūdžių komponentus, galima teigti, jog siekiant užtikrinti vaiko poreikius ir galimybes prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų, reikia ugdyti vaiko empatijos, atkaklumo, savikontrolės ir bendravimo įgūdžius. Šių socialinių įgūdžių kategorijų ugdymas, taikant judriuosius žaidimus, turėtų padėti tobulinti turimus socialinius įgūdžius.

1. 3. Socialiniai įgūdžiai kaip socializacijos proceso dalis ir sveikatos komponentas

Socialinių įgūdžių išsivystymo lygis, anot Lekavičienės ir Antinienės (2012), priklauso nuo gausios įvairovės vidinių ir išorinių veiksnių, mikro ir makroaplinkos, o kitaip – socializacijos proceso. Pastarasis, trunkantis visą individo gyvenimą, turi įtakos asmens integracijos lygiui į visuomenę. Berns (2009) teigimu, socializacijos proceso metu individas išsiugdo charakterį, kuris padeda tapti pilnaverčiu visuomenės nariu. Socializacija, pasak Kvieskienės (2003), yra išskiriama į dvi rūšis: pirminę (procese dalyvauja šeima, bendraamžiai, švietimo įstaigos) ir antrinę (procese dalyvauja individo pasirenkami subjektai). Nagrinėjant pradinių klasių mokinių socialinių įgūdžių ugdymą nuspręsta aptarti svarbiausius, šio amžiaus vaikų, socializacijos veiksnus, t.y. pirminę socializaciją: šeimą, bendraamžius ir mokyklą socialinių įgūdžių ugdymo kontekste.

Šeima neabejotinai užima svarbiausią vietą vaiko socializacijos procese. Pasak Leliūgienės (2005), šeimoje formuojasi visos pagrindinės vertybės, tradicijos, nuostatos, požiūris į pasaulį ir save, joje yra įgyjami savarankiškumo pagrindai. Kvieskienės (2003) teigimu, vaiko asmenybės formavimasis, o kartu ir socialiniai įgūdžiai, priklauso nuo šeimos atmosferos ir šeimos narių kontakto. Vaikai, gyvenantys šeimose, kuriose yra bendraujama tarpusavyje ir vyrauja teigiama

atmosfera arba, Chomentauskienės (1982) teigimu, tinkamas auklėjimo stilius, geba užmegzti ir išlaikyti sveikus santykius su bendraamžiais, išklaudyti kitus, adekvačiai reikšti savo emocijas (Aramavičiūtė, 1975). Šeima paruošia vaiką gyvenimui jį supančioje visuomenėje, todėl turi didelę įtaką – tiek teigiamą, tiek neigiamą – vaiko socializacijai.

Vėlesniame amžiuje vaiko aplinkoje atsiranda kiti svarbūs socializacijos proceso veiksniai – bendraamžiai ir mokykla. Bendravimas su bendraamžiais padeda vaikams išmokyti užmegzti kontaktą, spręsti konfliktus ir puoselėti tarpusavio ryšius. Pasak Pivorienės ir Jurkonytės (2008), bendravimas su savo amžiaus vaikais gali duoti ne tik naudos, bet ir formuoti pažiūras, neatitinkančias visuomenės normų. Tuo tarpu mokykla tampa tarsi tiltu tarp šeimos ir visuomenės. Ugdymo įstaiga, dažniausiai, padeda tinkamai pasirengti gyvenimui ir prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų. Anot Kvieskienės (2003), aktyviausi socializacijos procesai, tame tarpe, ir socialinių įgūdžių ugdymas(is), vyksta būtent mokykloje.

Tikėtina, jog socialinių įgūdžių lygis priklauso nuo to, kaip tolygiai dirba visos trys socializaciją veikiančios grupės. Socialinių įgūdžių stokojantys vaikai, dažniausiai, gyvena aplinkoje, kurioje trūksta teigiamo socialinio elgesio. Samašonk ir Gudonio (2007) teigimu, nedarnioje šeimoje augantys vaikai pasižymi socialiniu nebrandumu, sunkiai užmezga ryšius su bendraamžiais ir juos išlaiko, neadekvačiai reiškia emocijas ir konfliktiškai bendrauja su aplinkiniais. Kadangi socialiniai įgūdžiai yra įgyjami ir ugdomi sąveikaujant su aplinka, jų stoka trukdo sėkmingai socializuotis visuomenėje. Svarbu pabrėžti, jog tiek šeima, tiek mokykla yra ypatingai svarbūs veiksniai turintys įtakos socialinių įgūdžių lygiui, todėl šie įgūdžiai yra bendras tėvų ir mokyklos rūpestis. Galima daryti prielaidą, kad jei bent viena socializaciją veikianti grupė funkcionuoja tinkamai – socialinių įgūdžių lygis, nepriklausomai nuo kitų, vaikų veikiančių, veiksnių, gali kisti, o nuo jų kaitos bei lygio priklauso ir vaiko socialinė sveikata.

Šiuolaikinėje visuomenėje vis daugiau žmonių sveikatą įvardina ir supranta kaip vieną iš svarbiausių kasdieninio gyvenimo šaltinių, kurį sudaro komponentai iš kasdieninės žmogaus veiklos ir įpročių. Pasaulinės sveikatos organizacija (cit. Kaliauskaitė, Bulotaitė, 2014) sveikatą apibrėžia kaip visiškos fizinės, dvasinės, ir socialinės gerovės būseną, o ne vien ligos ar negalios nebuvimą, taip išskirdama pagrindinius sveikatos komponentus: fizinę, dvasinę ir socialinę asmens gerovę. Svarbu paminėti, jog dvasinė ir socialinė asmens gerovė yra labai svarbus sveikatos komponentas, ypač mokyklinio amžiaus vaikams, kai vyksta svarbiausi socializacijos procesai, padedantys asmeniui tapti pilnaverčiu visuomenės nariu.

Mokyklinio amžiaus tarpsnyje vaikams, kaip minėta, ypatingai svarbi socialinė sveikata, kurios pagrindą sudaro socialiniai įgūdžiai (Raudeliūnaitė, 2006; Kosej, 2006; Samašonk, Gudonis, 2007). Socialinė sveikata, Juozulyno, Savičiūtės, Jurgelėno, Valeikienės ir Stuko (2013) teigimu, yra asmens socialinė gerovė, kurios būklę galima įvertinti atsižvelgiant į socialinių santykių intensyvumą. Bulotaitės ir Gudžinskienės (2004) teigimu, socialiniai įgūdžiai turi įtakos psichinės sveikatos būklei ir pasitikėjimui savo jėgomis. Socialinė vaikų sveikata ir socialiniai įgūdžiai turi įtakos vaikų mokymosi motyvacijai, padeda prisitaikyti, užmegzti ir išlaikyti kontaktą, sumažina nepageidaujamo elgesio apraiškas (Linkaitytė, Daukšytė, 2003; Šniras, Malinauskas, 2006; Samašonk, Gudonis, 2007; Raudeliūnaitė, Paigozina, 2009). Užsienyje atlikti moksliniai tyrimai taip pat pagrindžia socialinių įgūdžių ugdymo naudą vaikų gebėjimui spręsti problemas ir konfliktus, bendravimui su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, pykčio ir agresijos apraiškoms (Webster-Stratton, Reid, Hammond, 2001; Gresham, Van, Cook, 2006; Cook ir kt., 2008).

Socialinės sveikatos nauda yra neabejotinas reiškinys, tačiau atsižvelgiant į ugdymo įstaigose vyraujančias problemas (neadekvačiai sprendžiami vaikų tarpusavio konfliktai, patyčios, bendradarbiavimo stoka ir pan.) matoma, jog pastarosios puoselėjimui yra skiriamas nepakankamas dėmesys. Šniro ir Malinausko (2006) teigimu, mokykla yra organizacija siekianti parengti vaikus, kurie geba bendrauti, būti empatiškais, įveikti įvairius gyvenimo sunkumus. Autorių teigimu tai pasiekti gali padėti socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai, kurie išmoko vaikus adekvačiai elgtis ir pripažinti tokio elgesio veiksmingumą. Atsižvelgiant į mokslininkų nuomonę bei Švietimo ir mokslo ministerijos skiriamą dėmesį socialinės sveikatos ugdymui (Sveikatos ugdymo bendroji programa, 2012), svarbu pabrėžti, kad ugdymo įstaigos turėtų didesnę dėmesį skirti socialinių įgūdžių ugdymui.

Apibendrinant galima teigti, kad socializacija yra procesas, trunkantis visą asmens gyvenimą, kurio daroma įtaka ypatingai svarbi priminės socializacijos metu, kai vystosi esminiai asmenybiniai bruožai. Tikėtina, kad pirminės socializacijos metu, tolygiai ugdomi socialiniai įgūdžiai ne tik užtikrina teigiamą socialinę elgseną, bet ir veikia socialinę sveikatą. Kaip išsiaiškinta, socialinė vaikų sveikata turi įtakos nepageidaujamo elgesio apraiškų sumažinimui, todėl socialinės vaikų sveikatos ugdymas yra neatsiejama švietimo dalis, kuriai neabejotinai turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys. Nepaisant fizinės ir dvasinės sveikatos svarbos, socialinė vaikų sveikata suteikia galimybę adekvačiai žiūrėti į visuomenės keliamus reikalavimus, kylančius konfliktus bei puoselėti fizinę ir dvasinę asmens sveikatą.

1. 4. Socialinių įgūdžių ugdymo teorijos

Socialinių įgūdžių ugdymas grindžiamas įvairiomis teorijomis. Nagrinėjant mokslinę literatūrą (Samašonk, Gudonis, 2007; Jurevičienė, Ruškus, Kaffemanienė, 2011, 2012; Grinkevičiūtė, Vyšniauskytė-Rimkienė, 2013) pastebima, kad socialinių įgūdžių ugdymas, dažniausiai, yra grindžiamas šiomis teorijomis: biheavioristine, socialine kognityvine, socialinio išmokimo, socialinio nerimo, kognityvine afektine ir humanistine. Atsižvelgiant į socialinių įgūdžių ugdymo teorijų turinį ir pagrindą bei į tai, jog, anot Grinkevičiūtės ir Vyšniauskytės-Rimkienės (2013), socialinių įgūdžių ugdymo principai kildinami iš daugiau nei vienos teorijos, kurių esmė dažnai labai skiriasi, šiame skyriuje aptariamos pagrindinės socialinio elgesio teorijos: biheivorizmo, socialinė kognityvinė ir humanizmo.

Biheivoristinė teorija. Biheivoristinės teorijos pagrindą sudaro išmokimas, kuriam turi įtakos teigiamas ir neigiamas pastiprinimas arba kitaip – apdovanojimai ir pasekmės. Teigiamas pastiprinimas, analizuojant biheivoristinę teoriją socialinių įgūdžių ugdymo kontekste, gali apimti žodinius ir rašytinius pagyrimus, skiriamą papildomą dėmesį atspindint jausmus, galimybių sudarymas užsiimti mėgstama veikla bei materialias skatinamąsias išraiškas (lipdukai, saldainiai, mažos smulkmenėlės ir pan.). Analogiškai galima aiškinti ir neigiamą pastiprinimą. Pasak Šniro ir Malinausko (2006), teigiamas pastiprinimas padažnina norimą elgesį, o neigiamas jį susilpnina arba pašalina. Bet kokiu atveju tiek teigiamas, tiek neigiamas pastiprinimas, sustiprina norimo elgesio apraiškas. Biheivoristinę teoriją socialinių įgūdžių ugdymo kontekste geriausiai iliustruoja vadinama žetonų teorija. Žetonų teorijos esmė, Palujanskienės ir Tamulynaitės (2009) teigimu, yra tinkamo elgesio apdovanojimas žetonais, ženkliukais, lipdukais ir pan., kuriuos vėliau apdovanotasis asmuo gali „iškeisti“ į jam vertingą paskatinimą (pvz.: laisvalaikis su šeima, norimas daiktas, papildomas laikas žaidžiant kompiuteriu ir pan.). Ši apdovanojimų ir pasekmių sistema, O’Leary, Becker, Evans ir Saudargas (1969) teigimu, ne kartą buvo sėkmingai pritaikyta koreguojant mokinių netinkamą elgesį ir ugdant vaikų socialinius įgūdžius. Pastebima, jog tokiu pat principu parengtas Šiaulių Pedagoginės Psichologinės tarnybos specialistų individualios pagalbos planas, kuriuo siekiama koreguoti netinkamą vaikų elgesį stiprinant teigiamo elgesio apraiškas (Ališauskas ir kt., 2017). Šniro ir Malinausko (2006) teigimu, žetonų teorijos pagrindu suformuotos socialinių įgūdžių ugdymo programos yra efektyvios, o rezultatai matomi net su problemiško elgesio mokiniais. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, tikėtina, jog vadovavimasis biheivorizmo teorija, organizuojant ir vykdant socialinių įgūdžių ugdymą, suteikia galimybę pasiekti užsibrėžtus ugdymo tikslus.

Socialinė kognityvinė teorija. Socialinės kognityvinės teorijas pagrindą sudaro elgesio išmokimas stebinant ir sąveikaujant su aplinka. Valicko (1997) teigimu, socialinė kognityvinė teorija žmogų apibūdina kaip asmenį, kuris veikia savo likimą ir kontroliuoja aplinkos jėgas, o pastarosios daro įtaką asmens elgesiui. Socialinę kognityvinę teoriją, socialinių įgūdžių ugdymo kontekste, geriausiai iliustruoja „lėlės Bobo“ eksperimentas, kurio metu agresyvių elgesį matę vaikai elgėsi analogiškai, o agresijos nemačiusių vaikų elgesyje netinkamo elgesio apraiškų nebuvo užfiksuota. Eksperimentas sudarė galimybę daryti išvadą, jog aplinka su kuria sąveikauja vaikas, turi neginčytiną įtaką jo asmenybės formavimuisi. Vaikai mokosi ne tik tiesiogiai stebėdami tam tikrą elgesį, bet ir, anot Valicko (1997), apie jį skaitydami ir girdėdami. Svarbu paminėti, jog socialinė kognityvinė teorija pažymi ir grįžtamojo ryšio naudą. Šniro ir Malinausko (2006) teigimu, jei vaikas negeba įsivertinti savo socialinių įgūdžių, negirdi kitų vertinimo – įgūdžiai netobulėja. Tikėtina, kad organizuojant socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimus vaikams ir jų metu pateikiant visuomenei priimtino elgesio pavyzdžius bei užtikrinant grįžtamąjį ryšį – socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai padėtų pasiekti užsibrėžtus tikslus.

Humanistinė teorija. Humanistinės teorijos pagrindą sudaro harmoningas žmogus bei bendravimą ir bendradarbiavimą palaikanti aplinka. Humanistinėje teorijoje, anot Kerevičienės (2014), pabrėžiama asmens atsakomybė už savo veiksmus ir jausmus bei pedagogo kaip pagalbininko vaidmuo. Vadovaujantis šia teorija, socialinių įgūdžių ugdymo kontekste, vaikas turi atpažinti savo jausmus, gebėti juos apibūdinti ir adekvačiai išreikšti. Kerevičienės (2014) teigimu, humanizmo teorija grįstoje ugdymo aplinkoje mokiniui turi būti suteikiama pagalba pažinti save ir teisingai vertinti, nes tik tuomet galima fizinė, psichologinė ir socialinė asmens sveikata. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, tikėtina, jog pasiekti užsibrėžtus ugdymo tikslus padėtų sveiko santykio tarp ugdytojo ir ugdytinio kūrimas, kurio metu pedagogas atliktų pagalbininko vaidmenį, padėtų vaikams pažinti save ir savo vidinį pasaulį, atskleisti jų vidines galias ir savikritikos naudą.

Apibendrinant apartą informaciją svarbu pabrėžti, kad nagrinėtos teorijos atskleidžia vis kitą ugdymo proceso tikslą, o kompleksiškas šių teorijų taikymas, socialinių įgūdžių ugdymo proceso metu, suteiktų galimybę pasiekti numatytus ugdymo tikslus. Socialinių įgūdžių ugdymo principai sudaryti vadovaujantis bihevioristinėje teorijoje pabrėžiamu teigiamu ir neigiamu paskatinimu, socialinėje kognityvinėje teorijoje išskiriamu išmokimu stebint ir įsivertinimu bei humanistinėje teorijoje išryškinamu savęs pažinimu suformuotų geriausias savybes turintį socialinių įgūdžių ugdymo modelį.

1. 5. Žaidimų filosofinė samprata

Žaidimas yra reikšminga asmenybės formavimosi dalis, kuri žmogų lydį nuo gimimo iki mirties. Šių užsiėmimų dėka žmogus kuria socialinius santykius, atsipalaiduoja, ugdo(si) fizinį, psichologinį ir dvasinį gyvenimą, mokosi taisyklių, lavina socialinius įgūdžius ir kt. Įvairiose tautose skirtingais laikotarpiais žaidimas buvo suvokiamas vis kitaip. Vieni žaidimą priskyrė darbo pasirengimui, tikrovės perkūnijimui, kiti – saviraiškai ar pasitenkinimui. Pasak Kontautienės (1978), žaidimai visais laikais buvo vertinami kaip rimta ir labai reikalinga veikla vaiko lavinimui ir auklėjimui. Žaidimai yra viena seniausių bendravimo formų, kuri išsaugojo savo svarbą iki šių laikų, todėl siekiant išsiaiškinti judriųjų žaidimų sampratą svarbu išanalizuoti filosofinę žaidimų reikšmę, kuri padėtų objektyviau pažvelgti į judriuosius žaidimus.

Istorija, Aramavičiūtės ir Jasiūnaitės (2011) teigimu, sukūrė žaidimo sampratos žemėlapi, kuriame žaidimo suvokimas apibrėžiamas nuo žaidimo kaip kūno veiklos iki žaidimo kaip dvasios veiklos. Žaidimų samprata filosofijos atstovų darbuose, Duoblienės (2006) teigimu, skirstoma į klasikinę ir šiuolaikinę. Klasikinės žaidimų sampratos filosofijos atstovai (Aristotelio, J. Kanto, J. Lock'o) žaidimą, anot Duoblienės (2006), siejo su imitavimo pratybomis.

Aristotelio žaidimo samprata. Aristotelis (cit. Gučas, 1994) žaidimus sieja su apsauga nuo tinginiavimo, kuri suteikia galimybę įvesti vaiką į produktyvų darbą mėgdžiodant matytą pavyzdį. Filosofas, Duoblienės (2006, p. 144) teigimu, mano, jog žaidimai „<...> suteiktus jiems tinkamą linkmę, ugdo vaiko charakterį, moko tvarkos, lavina meninį skonį“. Tikėtina, kad Aristotelis linkęs manyti, jog vaikai mokosi per mėgdžiojimą, imitavimą, todėl filosofo žaidimų suvokimas yra artimas šiuolaikiniam žaidimų suvokimui.

Imanuelio Kanto žaidimo samprata. Kantas (cit. Duoblienė, 2006, p. 144) laikosi pozicijos, kad „*Mokymąsi skatina ne laisvė, o prievarta*“, todėl žaidimus jis labiau sieja su atsipalaidavimą teikiančia veikla, o ne ugdymo(si) metodu, kuris skatintų išmokimą. Žaidimas, anot Kanto (1990), yra laisvalaikio forma, kadangi jis savaime suteikia malonumą, o mokyklinis lavinimas – darbas, kuris nėra ir negali būti malonus, todėl nepaprastai žalinga vaiką pripratinti į viską žiūrėti kaip į žaidimą. Filosofas savo knygoje (1990, p. 36–37) išreiškia kategorišką nuomonę žaidimų tema: „Vaikas turi žaisti, jis turi turėti poilsio valandų, bet jis taip pat turi išmokti dirbti. Jo mokėjimų kultūra, žinoma, taip pat geras dalykas, kaip ir dvasios kultūra, bet abi kultūros rūšys turi būti praktikuojamos skirtingu laiku“. Tai reiškia, kad filosofas siūlo žaidimo ir laisvalaikio atskyrimą.

Pastebėtina, kad Kantas neįžvelgia žaidimo ugdomųjų galių ir skiria daug dėmesio žaidimo, kaip ugdymo priemonės kritikai.

Johan Locke žaidimo samprata. Locke (cit. Rauduvaitė, 2012) teigia, kad ugdymo turinys turi būti grindžiamas laikotarpį atitinkančiu pasaulio suvokimu. Filosofas (cit. Ozmon, Craver, 1996, p. 104–105) įsitikinęs, kad mokymasis negali būti pareiga, o to pasiekti gali padėti žaidimai: „<...> Aš visuomet įsivaizdavau, kad mokymąsi galėtume paversti žaidimu ir atgaiva vaikui ir kad galėtume įteigti jam norą mokytis pateikdami mokymąsi kaip garbės, pasitikėjimo dalyką <...>“. Pabrėžtina, kad Locke žaidimą priskiria ugdymo metodui ir ne bet kokiam, o labai efektyviam, turinčiam ugdomųjų galių.

Šiuolaikinės žaidimų sampratos filosofijos atstovai (J. Huizinga, J. G. Gadameris, H. Hesse, J. F. Lyotard'as) žaidimų sampratą siejo su intelektinėmis ir kalbos pratybomis (Duobelienė, 2006).

Johan Huizingo žaidimo samprata. Huizinga, pasak Levickaitės (2013), žaidimą vertina kaip universalią, visą apimančią, žmogiškosios egzistencijos kategoriją, kuri atsirado anksčiau nei bet kokia kultūra. Filosofas pabrėžia (1981, p. 282), kad „<...> bet kuris žaidimas yra laisva veikla.“ ir žaidimą priskiria prie tobulėjimo proceso, kuris teikia didelį džiaugsmą: „Jis puošia ir užpildo gyvenimą ir todėl yra būtinas. Jis būtinas individui kaip biologinė funkcija ir būtinas visuomenei dėl jame glūdinčios prasmės, dėl jo svarbos, dėl to, kad jis išreiškia dvasinius bei socialinius ryšius, kuriuos sukuria, trumpai sakant, būtinas kaip kultūrinė funkcija.“ (1981, p. 284). Huizinga žaidimą laiko rimtu užsiėmimu, kuris egzistuoja visų žmonių gyvenime ir yra ne tik reikalinga, bet būtina veikla. Filosofo sukurtas terminas *homo ludens* (lot. *žaidžiantis žmogus*) apibrėžia, anot Levickaitės, svarbią žmogiškosios būties funkciją. Pastebėtina, jog Huizinga didelį dėmesį skiria žaidimui ne tik kaip ugdomajai priemonei, bet laiko jį kultūros reiškiniu dalimi.

Hans-Georg Gadamer žaidimo samprata. Gadamer, anot Duobelienės (2006), mano, kad svarbiausia žaidimo procese yra įsijautimas į žaidimą ir leidimasis užvaldomam žaidimo. Filosofas teigia, kad „žaidimas vyksta, kai paskirtas žaidėjas žaidžia visiškai rimtai, tai yra nepasilieka tik žaidžiančiu, kuriam tai nėra rimta. <...> pamatinė žaidimo sąranga, – prisipildyti savo dvasią, lengvumo, laisvės, sėkmės laimės dvasia ir pripildyti žaidžiantįjį <...>.“ (1999, p. 85). Pabrėžtina, kad Gadamer ne tik didelį dėmesį skiria žaidimui, bet žaidimą laiko svarbiausia žaidimo subjekto dalimi.

Jean-Francois Lyotard žaidimo samprata. Lyotard savo filosofijoje nagrinėja kalbinius žaidimus. Filosofas, Duobelienės (2006) teigimu, mano, kad kalbiniams žaidimams įtakos turi adresatas (kuriam kalbama), adresantas (kuriam kalbama) ir referentas (apie ką kalbama). Lyotard

(1993) kalbinius žaidimus skirsto į denotatyvinius (akivaizdžius), preskripcijų (nurodomus), klausinėjimo, pažado, literatūrinio aprašymo, naracijos (pasakomuosius) ir kt. pasakymų tipus. Anot Duoblienės (2006), svarbiausia kalbinių žaidimų metu yra efektyvumas ir konkurencija, o Lyotard (1993, p. 29) pabrėžia, jog „<..> *tai nebūtinai reiškia, kad žaidžiama siekiant laimėti. Galima daryti ėjimą vien dėl malonumo išrasti ką nors nauja <...>.*“. Pastebėtina, kad Lyotard kalbinius žaidimus sieja su žiniomis, jų tobulėjimu ir gebėjimu jomis disponuoti.

Apibendrinant galima teigti, kad žaidimo filosofinė samprata glaudžiai siejasi su žaidimo veiklos charakteristika bei žaidimo paskirtimi. Pabrėžtina, kad nagrinėta sąvoka yra plati ir daugiareikšmė, tačiau neabejotinai apimanti ne tik fizinį lavinimą, bet ir gyvenimo, socialinių įgūdžių ugdymą. Išsiaiškinta bendroji žaidimų filosofijos samprata sudaro galimybę giliau pažvelgti į judriųjų žaidimų apibrėžtį bei jų sandarą.

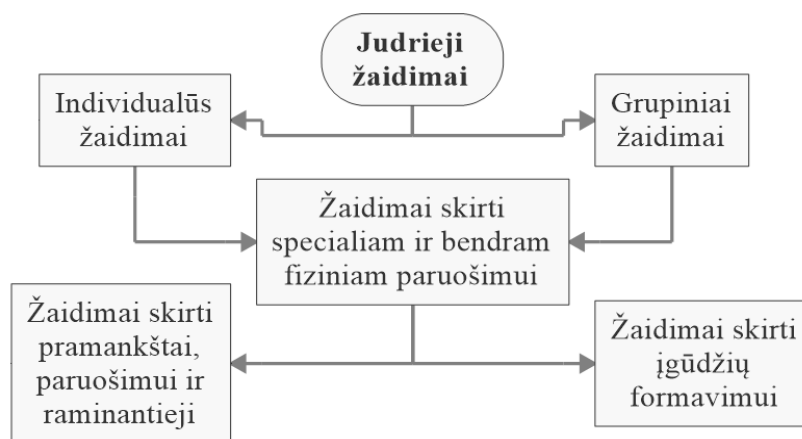
1. 6. Judriųjų žaidimų samprata ir klasifikacija

Judrieji žaidimai yra viena mėgstamiausių vaikų veiklų tiek ikimokykliniame, tiek mokykliniame amžiuje. Stankevičiaus (1976) teigimu, judrieji žaidimai yra viena iš sportinių žaidimų pakopų, kurioje įtvirtinami įgūdžiai. Anot Stonkaus (1994), judrieji žaidimai yra sąmoninga asmens veikla, kurios metu žmogus, įvairiais judesiais, siekia užsibrėžto tikslo. Adaškevičienės (1999) teigimu, judrieji žaidimai yra judri veikla, kurios metu siekiama patenkinti biologinį poreikį judėti. Judrieji žaidimai, anot Butautienės ir Paulavičiūtės (2003), plačiai analizuoti Lezgafo darbuose, kuriuose jis žaidimams priskyrė pagalbinės priemonės vaidmenį ruošiantis gyvenimui. Tarasonienės (cit. Makutėnienė, 2005) teigimu, judrieji žaidimai yra veikla, kuri lavina vaiko fizinės galias bei suteikia galimybę įvaldyti judėjimo įgūdžius. Virbašiūtė (2010) judriuosius žaidimus apibrėžia kaip vieną populiariausių vaiko veiklos formų, kurios metu tobulinama judesių kokybė. Anot Jakimavičienės (2017) judrieji žaidimai yra veikla, kurios pagrindas yra judėjimas ir vaiką lavinantis fizinis, psichologinis užimtumas. Pastebėtina, kad judriųjų žaidimų samprata plati ir daugelio suprantama vis kitaip, tačiau pateikti mokslininkų apibrėžimai labai panašūs – preliminariai judriuosius žaidimus galima vadinti veikla, kurios metu ugdomi judesiai ir jų koordinacija, tobulinami motoriniai įgūdžiai, psichinės, fizinės ir moralinės savybės. Pastebima, kad nuo sampratos priklauso ir judriųjų žaidimų skirstymas – klasifikacija.

Judrieji žaidimai, dažniausiai, klasifikuojami pagal veiklos pobūdį, asmens išsivystymo lygį, ugdomas ypatybes ir pan. Jakovlevas (1951) judriuosius žaidimus skirsto į labai judrius, vidutinio

judrumo ir palyginti ramius žaidimus kartu išskirdamas žaidimus, kuriuose dalyviai skirstomi ir neskirstomi į grupes (komandas). Kuklys (1982) klasifikuoja pagal judriųjų žaidimų taikymą ugdant sportinių žaidimų ir kitų sporto šakų techniką. Rovny ir Zdenek (cit. Stonkus, 1994) skirsto į 12 grupių išskirdamas žaidimų metu atliekamus veiksmus. Pasak Hopper ir Bell (2001) judriuosius žaidimus skirsto į: tikslinius, lauko, tinklinius/sieninius ir teritorinius žaidimus. Pastebėtina, kad judriuosius žaidimus, Jakimavičienės (2017) teigimu, galima skirstyti pagal judėjimo aktyvumą, žaidime naudojamas priemonės, žaidimo siužetą (siužetiniai judrieji žaidimai). Akivaizdu, kad vieningos žaidimų klasifikacijos, kaip ir sampratos, nėra, tačiau svarbiausia yra judriųjų žaidimų vaikų ugdymo procesui.

Nagrinėjant judriųjų žaidimų klasifikaciją, pastebima, jog daugiausiai sąsajų su socialinių įgūdžių ugdymo rengiama programa turi Stankevičiaus (1976) pateikta judriųjų žaidimų klasifikacija (žr. 1 pav.).

1 pav. Judriųjų žaidimų klasifikacija

Pastaba. Parengta pagal L. Stankevičius (1976). *Judrieji žaidimai*. Vilnius.

Atsižvelgiant į dažniausiai taikomus socialinių įgūdžių metodus ir specialistų rekomendacijas taikomiems metodams, svarbiausi judrieji žaidimai socialinių įgūdžių ugdymo procese turėtų apimti 1 paveikslėlyje matomus individualius (atkaklumo, savikontrolės įgūdžių ugdymui), grupinius (bendravimo, empatijos ugdymui), pramankštinančiuosius (savikontrolės ugdymui) ir raminančiuosius (savikontrolės ugdymui) judriuosius žaidimus.

Apibendrinant svarbu pabrėžti, kad judriesiems žaidimams autoriai priskiria įvairias funkcijas, tačiau apjungiant visas apibrėžtis matomas platesnis judriųjų žaidimų sampratos vaizdinys. Galima teigti, kad judrieji žaidimai, tai veikla, kurios metu ugdomi judesiai ir jų koordinacija, tobulinami motoriniai įgūdžiai, psichinės, fizinės ir moralinės savybės. Judriųjų

žaidimų klasifikacija kaip ir samprata nepasižymi vieningumu, tačiau tikėtina, kad svarbiausia yra ne judriųjų žaidimų skirstymas į grupes, o jų teikiama nauda ugdymo procese. Kaip svarbiausius judriųjų žaidimų klasifikacijos komponentus galima išskirti individualius, grupinius, pramankštinančiuosius ir raminančius judriuosius žaidimus.

1. 7. Judriųjų žaidimų ugdomasis poveikis

Šiuolaikinėje pedagogikoje vaikų ugdymo procesas yra neatsiejamas nuo žaidimų. Pastebėtina, kad analizuojant socialinių įgūdžių ugdymą, judrieji žaidimai yra išskiriami kaip vienas iš pagrindinių ugdymo metodų.

Judrieji žaidimai, Jakovlevo (1951) teigimu, ne tik ugdo fizines ypatybes, bet ir apima tokių socialinių įgūdžių kaip bendravimas, bendradarbiavimas, pasitikėjimas savimi ir pan. ugdymą. Autorius taip pat pažymi judriųjų žaidimų auklėjamąjį veiksmingumą. Kuklys (1982) aprašydamas judriųjų žaidimų auklėjamąją reikšmę pabrėžia, kad žaidimai, stiprina vaikų draugiškumą, savitarpio pagalbą, ugdo valią, savarankiškumą, savitvardą, drausmę, sugebėjimą valdytis, bendradarbiavimą ir vienas kito supratimą. Adler ir Adler (1998) teigimu, aktyvūs žaidimai ugdo vaikų bendravimo, pasitikėjimo savimi, užuojautos, konfliktų sprendimo gebėjimus. Autorių išskirtus įgūdžius galima sieti su anksčiau aptartais socialiniais įgūdžiais – bendravimu, empatija, atkaklumu ir savikontrolė. Judriųjų žaidimų metu vaikams sudaroma galimybė mokytis, bendrauti ir bendradarbiauti, jie ugdo drausmingumą bei savitarpio pagalbą taip užimdami ypatingą vietą vaiko gyvenime. Pasak Malinauskienės (2008), žvelgiant į fizinę veiklą iš holistinės perspektyvos, ji užtikrina socialinių įgūdžių ugdymą. Tačiau analizuojant judriuosius žaidimus svarbu pabrėžti ne tik jų ugdomąjį poveikį, bet ir vaikų prigimtinio poreikio judėti užtikrinimą, kuris suteikia galimybę išsiliesti tiek fiziškai, tiek emociškai. Tikėtina, kad pastaroji judriųjų žaidimų funkcija sudaro galimybę efektyviau vykdyti ugdymo procesą.

Šiuolaikiniame ugdymo procese vis dažniau pastebimos vaikų netinkamo elgesio problemos: vaikščiojimas pamokų metu, nuolatinis judėjimas suole, trepsėjimas ir pan. Tikėtina, kad tai galima sieti su pedagogų siekiu vaikus lyginti su suaugusiaisiais siūlant jiems ramesnę, mažiau judesių reikalaujančią veiklą, taip slopinant ir ribojant vaikų prigimtinių poreikį judėti. Vaikas, negalėdamas išliesti susikaupusios energijos, anot Rimkienės ir Sabaliauskienės (2009), sunkiau susikaupia ir išlaiko dėmesį, slopinamas jo mąstymo procesas. Striunga (2008), Shmutz ir kt. (2017) pažymi, jog siekiant sumažinti elgesio problemas, kylančias ugdymo procese, svarbu užtikrinti vaiko galimybę

išsilieti organizuojant fizinę veiklą. Dėl šios priežasties dalis pedagogų pamokų metu vis dažniau taiko „pedagogines pertraukėles“, kurių metu naudojami fiziniai pratimai, judrieji žaidimai aktyvinantys smegenų veiklą – pagerinantys darbingumą, medžiagos įsiminimą. Masiulionienė ir kt. (2007) nagrinėdamos fizinės veiklos daromą įtaką dėmesio stokos ir hiperaktyvumo sindromą turintiems vaikams, nustatė, kad prieš užsiėmimus taikoma fizinė veikla sumažina per didelį vaikų aktyvumą užsiėmimų metu, nesivaldymą ir dėmesio koncentravimo sunkumus. Tikėtina, kad tokie pasiekimai turėjo naudos ugdymo procesui – vaikai galėjo geriau įsisavinti žinias pamokų metu. Pedagoginė praktika rodo, kad įvairių mokymų ir seminarų metu rekomenduojama prieš pradėdant naują pamokos temą užimti vaikus judriaisiais žaidimais, nes pastarieji lavina dėmesį ir medžiagos įsisavinimą. Adaškevičienės (1999) teigimu, fizinės veiklos metu vaikai realizuoja visus svarbiausius poreikius, o emocijos, kylančios žaidžiant ir išliekančios po judriųjų žaidimų, pasak Kuklio (1982), natūraliai stimuliuoja vaikų darbingumą ir naujos informacijos įsiminimą.

Apibendrinant judriųjų žaidimų naudą socialinių įgūdžių ugdymo procese, svarbu pabrėžti ne tik judriųjų žaidimų ugdomąjį poveikį, kuris padeda geriau lavinti tam tikrus socialinius įgūdžius, bet ir jų suteikiamą galimybę vaikui užtikrinti prigimtinių poreikį judėti. Pastaroji žaidimų funkcija skatina vaikų darbingumą, gebėjimą sukcentruoti ir išlaikyti dėmesį pamokų metu, o tai, turėtų pagerinti žinių įsisavinimą. Atsižvelgiant į judriųjų žaidimų funkcijas, tikėtina, kad socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai, taikant judriuosius žaidimus, yra efektyvesni ir teikiantys didesnę naudą nei įprasti socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai.

2. JUDRIŲJŲ ŽAIDIMŲ REIKŠMĖ SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMU: EKSPERIMENTINIO TYRIMO REZULTATAI

2. 1. Tyrimo metodologija

Tyrimo konceptualusis pagrindas sudarytas atsižvelgiant į tyrimo objektą, tikslą, uždavinius ir analogiškų tyrimų pagrindines idėjas. Siekiant išsiaiškinti judriųjų žaidimų reikšmę ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius pasirinktos Johan Huizinga, Hans-Georg Gadamer žaidimo, biheviorizmo ir pozityvizmo teorinės nuostatos.

John Huizinga žaidimo teorija. Huizinga teorijos pagrindas yra žaidimo priskyrimas tobulėjimo procesui bei žaidimo, kaip būtinos veiklos išskyrimas. Filosofo sukurtas terminas *homo ludens* (lot. žaidžiantis žmogus) žaidimą apibrėžia kaip svarbią žmogiškosios būties funkciją (Levickaitė, 2013).

Hans-Georg Gadamer žaidimo teorija. Gadamer teorijoje žaidimas apibūdinamas kaip veikla, kurios metu svarbiausia yra įsijautimas į žaidimą bei jo suteikiamą emocinę bei dvasinę naudą (Duobelienė, 2006).

Bihevioristinė teorija. Bihevioristinės teorijos pagrindą sudaro išmokimas, kuriam, turi įtakos teigiamas ir neigiamas pastiprinimas. Pasak Šniro ir Malinausko (2006), teigiamas pastiprinimas padažnina norimą elgesį, o neigiamas jį susilpnina arba pašalina.

Pozityvizmas. Pozityvizmo pagrindą, anot Tidikio (2003), sudaro tvirtinimas, kad teisingiausias pažinimo šaltinis yra empiriniai mokslai. Vadovaujantis šia filosofine kryptimi yra atmetami metafiziniai reiškiniai naudojant socialinių mokslų pažinimo būdus (stebėjimas, eksperimentas ir pan.) ieškant teigiamų žinių, kurios padėtų tobulinti visuomenę (Maslauskaitė, 2008).

2. 2. Tyrimo metodai

Siekiant išsiaiškinti judriųjų žaidimų reikšmę ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius taikyti teoriniai (analizė, vertinimas, apibendrinimas) ir empiriniai (klasikinis pedagoginis eksperimentas, anketinė apklausa raštu) metodai.

Teoriniai tyrimo metodai. Teorija, Bitino (1998) teigimu, padeda susipažinti su mokslinė tikrove ir suteikia kryptingumo tolimesniam tyrimo atlikimui. Dėl šių priežasčių mokslinė literatūra,

susijusi su socialinių įgūdžių ir judriųjų žaidimų konceptu analizuota, vertinta ir apibendrinta siekiant sudaryti tiriamo reiškinių sampratą.

Empiriniai tyrimo metodai. Tyrimo organizavimui pasirinktas klasikinis pedagoginis eksperimentas. Klasikinis pedagoginis eksperimentas – tai ugdymo mokslinis pažinimo metodas, kurio paskirtis, pasak Bitino (2006), yra iširti reiškinių savybes ir priklausomybę. Šis metodas pasirinktas dėl jo suteikiamos galimybės patikrinti ugdymo idėją ir pakitimus per tam tikrą laiką. Kardelio (2005) teigimu, net ir trumpas eksperimentas sudaro didesnę galimybę iširti pakitimus nei apklausa ar „skerspjuvio“ tyrimas. Klasikinį pedagoginį eksperimentą sudaro nepriklausomas kintamasis, priklausomas kintamasis ir išoriniai kintamieji. Klasikinis pedagoginis eksperimentas atliktas su dvejomis grupėmis, kuriose formuluotas tas pats ugdymo tikslas – eksperimentine (grupė, su kuria daromas eksperimentas – į ugdymo programą įvedami judrieji žaidimai), ir kontroline (grupė, kuri identiška eksperimentinei, tačiau nėra veikiamą eksperimentiškai). Išorinių kintamųjų poveikis eksperimentinei grupei eliminuotas, nes, pasak Kardelio (2005), tikėtina, jog išoriniai nepriklausomi kintamieji vienodai veikia abi grupes.

Pedagoginis eksperimentas vykdytas nuo 2017 m. gruodžio 1 d. iki 2018 m. gegužės 2 d. Užsiėmimai kontrolinėms ir eksperimentinėms grupėms organizuoti vienos pamokos metu 2 kartus per savaitę, iš viso – 43 užsiėmimai vienai grupei. Kontrolinėje grupėje vedami atkaklumą, bendravimą, empatiją ir savikontrolę ugdantys užsiėmimai, eksperimentinėje grupėje – į minėtus užsiėmimus įtraukti judrieji žaidimai (*žr. 3 priedą*). Įgyvendinant socialinių įgūdžių ugdymo programą vadovautasi Cumming (2010) pateiktais socialinių įgūdžių lavinimo metodais: 1) tiesioginis mokymas, 2) modeliavimas, 3) vaidmenų žaidimas, 4) elgesio aptarimas. Užsiėmimų metu papildomai taikyti diskusijos ir komandinio darbo metodai. Eksperimento pradžioje mokiniams išdalinti, specialiai tyrimui parengti, įsivertinimo sąsiuviniai (*žr. 4 priedą*) siekiant užtikrinti vaikų ir tėvų grįžtamąjį ryšį.

Socialinių įgūdžių ugdymo programa sudaryta konsultuojantis su Šiaulių krašto socialinių pedagogų asociacija bei remiantis Švietimo ir mokslo ministerijos Sveikatos ugdymo ir kūno kultūros ekspertų komisijos patvirtintu leidiniu „Gyvenimo įgūdžių ugdymas: pradinės klasės“ (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004), Pettry (2006) parengtu leidiniu „Socialinių įgūdžių formavimas užsiėmimų metu“ (angl. *building social skills thought activities*), „Socialinių įgūdžių ugdymo vadovu“ (Kemerienė, Mazūrienė, Petronis, Sadauskienė, 2001). Judrieji žaidimai parinkti atsižvelgiant į jų metu ugdomas bendrąsias ir dalykines kompetencijas, literatūroje (Jakovlevas,

1951; Kuklys, 1982; Campbell, Stewart, Macleod, MacQuarrie, Denehy, 2017) pateikiamas žaidimų eigos rekomendacijas.

Tyrimo duomenims surinkti naudotas *anketinės apklausos raštu* metodas (kitai anketinė apklausa), kuris, pasak Tidikio (2003) ir Valackienės, Mikėnės (2008), yra vienas iš populiariausių pirminės informacijos rinkimo metodų. Anketine apklausa siekta išsiaiškinti judriųjų žaidimų daromą poveikį socialinių įgūdžių ugdymui.

Tyrimui atlikti naudotas standartizuotas socialinių gebėjimų įvertinimo sistemos klausimynas (angl. *social skills rating system*) (Gresham, Elliott, 1990) (*žr. 5 priedą*). Instrumentas plačiai taikomas moksliniuose tyrimuose, įvertintas stipriu skalių patikimumu ir validumu. Klausimyne, dėl išsamesnio pokyčių vertinimo, skalė nuo 3 iki 1 (labai dažnai, kartais, niekada), pakeista į skalę nuo 5 iki 1 (visiškai sutinku, sutinku, nežinau, nesutinku, visiškai nesutinku).

Klausimyną sudaro:

- Instrukcinė – motyvacinė dalis, kurioje pateikiamas tyrimo tikslas, rezultatų panaudojimo tvarka, klausimyno pildymo pavyzdys.
- Demografinė dalis:
  - a) vaikams: lytis, klasė, asmeninis socialinių įgūdžių vertinimas.
  - b) tėvams (globėjams), mokytojams: vaiko lytis, klasė, vaiko socialinių įgūdžių vertinimas.

Demografinės dalies uždari klausimai sukonstruoti nominalinių ir ranginių skalių pavidalu. Nominalinė skalė pasirinkta dėl siekio nustatyti objektyvius duomenis apie tiriamuosius (Valackienė, Mikėnė, 2008). Ranginė skalė pasirinkta siekiant išsiaiškinti socialinių įgūdžių raiškos laipsnį nuo aukščiausio iki žemiausio (Kaffemanienė, 2006).

- Diagnostinė dalis:

a) vaikams: asmeninis atkaklumo, empatijos, bendravimo, savikontrolės gebėjimų vertinimas.

b) tėvams (globėjams), mokytojams: vaiko atkaklumo, empatijos, bendravimo, savikontrolės gebėjimų vertinimas.

Diagnostinį bloką sudaro 39 klausimai: bendradarbiavimo, atkaklumo ir empatijos skalės sudarytos iš 10 klausimų, savikontrolės skalę sudaro 9 klausimai. 1 klausimas įtrauktas į dvi skales – savikontrolės ir bendradarbiavimo. Klausimai sukonstruoti Likerto skalių pavidalu (taip, iš dalies taip, nežinau, iš dalies ne, ne). Likerto skalė pasirinkta dėl šios skalės sudaromos galimybės nustatyti, kiek tiriamasis sutinka ar nesutinka su skalėje pateiktais teiginiais bei jos dažno naudojimo vertinimo tyrimuose (Valackienė, Mikėnė, 2008).

Tyrimo duomenims apdoroti ir sisteminti naudojama SPSS (*Statistical Package For Social Science*) 19.0 v. programa. Pagrindinis šios programos privalumas, pasak Pukėno (2009, p. 4), yra „didelė šiuolaikinių statistinių analizės metodų pasirinktis bei duomenų analizės rezultatų vizualizavimo priemonių įvairovė“. Kiekybinių duomenų analizei naudojama deskriptyvinė analizė (vidurkiai). Skirtumo tarp grupių statistiniam patikimumui nustatyti taikyti Stjudent t ir Kruskal-Wallis kriterijai. Kiekybinių duomenų analizės metodai taikyti, nes, anot Valackienės ir Mikėnės (2008, p. 189), jie „padeda patogiai, apibendrintai ir suprantamai aprašyti didelius duomenų kiekius“.

2. 3. Tyrimo imtis

Siekiant išsiaiškinti judriųjų žaidimų reikšmę ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius prieš ir po eksperimento apklausti mokiniai ($N^3=32$), jų mokytojai ($N=32$) ir tėvai ($N=32$). Eksperimento dalyviai (žr. 2 lentelę) atrinkti naudojantis netikimybinės atrankos metodų principais: patogiosios ir tikslinės atrankos. Sudarant tiriamųjų imtį buvo atsižvelgiama į tam tikrus kriterijus:

1) tiriamieji turėjo būti 1-4 klasių mokiniai;

2) tiriamiesiems turėjo būti paskirta socialinio pedagogo pagalba ugdant socialinius įgūdžius. Pagalba turėjo būti paskirta Šiaulių miesto pedagoginės psichologinės tarnybos pateiktose vertinimo išvadose arba Vaiko gerovės komisijos nutarimu.

2 lentelė

Mokinių, dalyvavusių eksperimentiniame tyrime, pasiskirstymas pagal lytį ir klases, vnt.

Eksperimentinio tyrimo grupė	Lytis		Klasė			
	Mergaitė	Berņiukas	1 klasė	2 klasė	3 klasė	4 klasė
Kontrolinė grupė	8	8	4	4	4	4
Eksperimentinė grupė	8	8	4	4	4	4

Eksperimentinio tyrimo grupės sudarytos atsižvelgiant į klasikinių pedagoginių eksperimentinių tyrimų reikalavimus (Bitinas, 1998; Tidikis, 2003; Kardelis, 2005; Bitinas, 2006; Valackienė, Mikėnė, 2008): grupės homogeniškos; eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje formuluojamas tas pats ugdymo tikslas, bet jo siekiama skirtinga pedagogine veikla; abiejų grupių dydis vienodas; abiejose grupėse pasiskirstymas pagal lytį ir amžių vienodas.

³ N – tiriamųjų skaičius.

2. 4. Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinių klasių mokinių socialinius įgūdžius: tyrimo rezultatų aptarimas

2. 4. 1. Atkaklumo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

Atkaklumo įgūdžiai yra svarbi socialinių įgūdžių sudedamoji dalis nuo kurios priklauso vaiko gebėjimas įveikti kylančius sunkumus ir nesėkmes. Tyrimo metu siekta nustatyti, kaip judrieji žaidimai veikia atkaklumo įgūdžių ugdymą (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Atkaklumo įgūdžių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96)⁴, balai

Tiriamieji	Prieš eksperimentą			Po eksperimento			Vidurkių skirtumas		
	K. grupė ⁵ (M ⁶)	E. grupė ⁷ (M)	P ⁸	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p
Mokiniai	3,67	3,49	0,59	3,88	4,09	0,48	0,21	0,60	0,03
Tėvai	3,81	3,62	0,58	4,03	4,05	0,95	0,23	0,43	0,09
Mokytojai	3,49	3,64	0,62	3,74	3,91	0,56	0,25	0,28	0,81

Analizuojant atkaklumo įgūdžių vidurkių pokytį eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje, svarbu pažymėti, kad prieš eksperimentą tiriamųjų atkaklumo įgūdžių vertinimo vidurkis abiejose grupėse labai panašus. Pastebėtina kad, mokinių ir tėvų vertinimu kontrolinės grupės įgūdžių vidurkis aukštesnis nei eksperimentinės grupės, po eksperimento – eksperimentinės grupės vidurkis aukštesnis nei kontrolinės. Eksperimentinės grupės vidurkių skirtumas visų tiriamųjų vertinimu – aukštesnis, tačiau statistiškai reikšmingas skirtumas pastebimas tik mokinių vertinime. Tokie tyrimo rezultatai atskleidžia, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į atkaklumo įgūdžių ugdymo procesą suteikia galimybę padidinti ugdomąjį poveikį. Tai įrodo Jakovlevo (1951) ir Kuklio (1982) nuomonė, kad judrieji žaidimai padeda auklėti vaikų atkaklumą. Tikėtina, kad tokiems tyrimo rezultatams įtakos turi ir mokinių savivertės padidėjimas. Tremblay, Inman, Willms (2000), Donaldson, Ronan (2006), Bowker (2006), Findlay, Coplan (2008), Wiersma, Fifer (2008), Zarret ir kt. (2009) teigimu, fiziškai aktyvi veikla turi teigiamą ryšį su vaikų savęs vertinimu, todėl galima daryti prielaidą, kad būtent dėl šios priežasties mokinių vertinimas yra aukštesnis nei tėvų ir mokytojų. Lyginant mokinių, mokytojų ir tėvų atkaklumo įgūdžių vertinimų skirtumus kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse,

⁴ Žalia spalva išskirti aukštesni vidurkiai, oranžine – statistiškai reikšmingi skirtumai.

⁵ K grupė – kontrolinė grupė

⁶ M (angl. mean) – vidurkis.

⁷ E grupė – eksperimentinė grupė

⁸ p reikšmė pagal Student t kriterijų, p<0,05, parodanti statistiškai reikšmingą skirtumą.

taikant Kruskal-Wallis kriterijų (žr. 6 priedą), taip pat pastebimas eksperimentinės grupės tiriamųjų aukštesnis vertinimas. Statistiškai reikšmingų skirtumų, tarp eksperimentinės grupės tiriamųjų vertinimo, nepastebėta, o tai reiškia, kad tiriamųjų nuomonė vertinant atkaklumo įgūdžių pokyčius yra labai panaši.

Siekiant išsamiau išanalizuoti gautus duomenis, atliktas papildomas atkaklumo įgūdžių apibūdinančių teiginių pokyčių vertinimas (žr. 4 lentelę⁹, plačiau žr. 7 priedą).

4 lentelė

Atkaklumo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96)¹⁰, balai

Tiriamieji	Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Mokiniai	Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	0,00	0,75	0,01
	Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	0,56	1,31	0,05
	Aktyviai dalyvauja užklausinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	0,50	0,56	0,86
Tėvai	Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	0,50	1,31	0,04
	Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	0,44	0,44	1,00
	Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	0,38	0,38	1,00
Mokytojai	Lengvai susiranda draugų.	0,00	0,25	0,03
	Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	0,18	0,18	1,00

Analizuojant duomenis pastebėta, kad statistiškai reikšmingi skirtumai sutampa tik dėl vieno teiginio (apibūdinančio pagalbos kreipimąsi į suaugusiuosius), tarp dviejų tiriamųjų grupių – mokinių ir tėvų. Tikėtina, kad tokiame sutapime įtakos turi artimesnis vaikų ir tėvų ryšys (Abdi, 2010) bei mokytojų užimtumas ugdymo proceso metu – vaikai daugiau kalba su tėvais nei mokytojais apie patiriamas patyčias ar smurto atvejus mokykloje, išsamiau aptaria detales (Prakapas, Liubeckaitė, 2013). Svarbu pabrėžti, kad judriųjų žaidimų įtraukimas ugdant atkaklumo įgūdžius teigiamai veikia vaiko pasitikėjimą suaugusiaisiais. Pasak Jakovlevo (1951) ir Kuklio (1982), tinkamas pedagogo vaidmuo judriųjų žaidimų metu, padeda sukurti pasitikėjimu paremtą ryšį tarp vaiko ir suaugusiojo. Pabrėžtina, kad statistiškai reikšmingi skirtumai pastebimi su savęs

⁹ Lentelėje pateikiami didžiausią ir mažiausią skirtumą tarp kontrolinės ir eksperimentinės grupės vertinimų turintys teiginiai.

¹⁰ Oranžine spalva išskirti statistiškai reikšmingi skirtumai.

vertinimu susijusiuose teiginiuose, kuriuos galima sieti su mokinių savivertės padidėjimu. Kaip matoma, judrieji žaidimai tyrimo metu įtaką darė ne visiems atkaklumą apibūdinantiems elgesio bruožams. Tikėtina, kad tokiems rezultatams įtakos turi judriųjų žaidimų parinkimas socialinių įgūdžių ugdymo metu – žaidimai buvo orientuoti į įgūdžių grupes neatsižvelgiant į konkrečius teiginius.

Apibendrinant galima teigti, kad eksperimentinės ir kontrolinės grupės rezultatai atskleidžia judriųjų žaidimų įtraukimo į atkaklumo įgūdžių ugdymo procesą teigiamą poveikį. Svarbu pabrėžti, kad atkaklumo įgūdžius po eksperimento geriausiai vertino mokiniai. Tikėtina, kad toks vertinimas turi sąsają su mokinių, buvusių eksperimentinėje grupėje, savivertės padidėjimu. Išsami atkaklumo įgūdžių analizė atskleidė, kad judrieji žaidimai teigiamai veikia vaikų pasitikėjimą suaugusiaisiais. Taip pat pastebėtos socialinių įgūdžių ugdymo programos, įtraukiant judriuosius žaidimus, tobulinimo galimybės. Svarbu paminėti, kad siekiant geresnių atkaklumo įgūdžių ugdymo rezultatų – judriųjų žaidimų įtraukimas į ugdymą yra neginčytinas pasirinkimas.

2. 4. 2. Bendravimo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

Bendravimo įgūdžiai yra svarbi socialinių įgūdžių sudedamoji dalis padedanti užtikrinti veiksmingą asmens socialinę sąveiką. Tyrimo metu siekta nustatyti, kaip judrieji žaidimai veikia bendravimo įgūdžių ugdymą (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Bendravimo įgūdžių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96), balai

Tiriamieji	Prieš eksperimentą			Po eksperimento			Vidurkių skirtumas		
	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p
Mokiniai	3,16	3,14	0,96	3,58	4,01	0,05	0,43	0,87	0,01
Tėvai	3,28	3,41	0,52	3,67	3,96	0,06	0,39	0,54	0,22
Mokytojai	2,08	2,41	0,17	2,84	3,08	0,33	0,48	0,65	0,23

Nagrinėjant bendravimo įgūdžių vidurkių pokytį eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje, svarbu pabrėžti, kad prieš eksperimentą tiriamųjų bendravimo įgūdžių vertinimo vidurkis abiejose grupėse panašus. Pastebėtina, kad tėvų ir mokytojų vertinimu eksperimentinės grupės įgūdžių vidurkis nežymiai aukštesnis nei kontrolinės, po eksperimento – eksperimentinės grupės vidurkis aukštesnis nei kontrolinės. Eksperimentinės grupės vidurkių skirtumas visų tiriamųjų vertinimu – aukštesnis, tačiau statistiškai reikšmingas skirtumas pastebimas tik toje grupėje, kuri prieš eksperimentą turėjo žemesnį bendravimo įgūdžių vertinimo vidurkį – mokinių grupėje. Tokie tyrimo

rezultatai atskleidžia pasikartojantį judriųjų žaidimų teigiamą poveikį mokinių savivertei. Tikėtina, kad tokiems tyrimo rezultatams taip pat įtakos turi žemesnis eksperimentinės grupės socialinių įgūdžių lygis prieš eksperimentą, kuris turi didesnes galimybes augti. Panašios tendencijos matomos ir Eidokaitienės (2012), Pacholik ir Nedelova (2017) tyrimo rezultatuose – žemesnį socialinių įgūdžių lygį turintys vaikai, dalyvavę eksperimentinių grupių užsiėmimuose, pasiekia geresnių rezultatų. Svarbu pabrėžti, kad tyrimo rezultatai atskleidžia judriųjų žaidimų teigiamą ugdomąjį poveikį bendravimo įgūdžių ugdymui, tai pagrindžia Denault, Dery (2014) ir Pacholik, Nedelova atliktų tyrimų rezultatai – judriųjų žaidimų įtraukimas į socialinių įgūdžių ugdymą padidina bendravimo įgūdžių lygį. Lyginant mokinių, mokytojų ir tėvų bendravimo įgūdžių vertinimų skirtumus kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse, taikant Kruskal-Wallis kriterijų (žr. 6 priedą), taip pat pastebimas eksperimentinės grupės tiriamųjų aukštesnis vertinimas. Statistiškai reikšmingų skirtumų, tarp eksperimentinės grupės tiriamųjų vertinimo, nepastebėta, o tai reiškia, jog tiriamųjų nuomonė vertinant bendravimo įgūdžių pokyčius yra labai panaši.

Siekiant išsamiau išanalizuoti gautus duomenis, atliktas papildomas bendravimo įgūdžių apibūdinančių teiginių pokyčių vertinimas (žr. 6 lentelę, plačiau žr. 8 priedą).

6 lentelė

Bendravimo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=64)¹¹, balai

Tiriamieji	Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Mokiniai	Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	1,19	0,00
Tėvai		0,13	0,81	0,01

Pastebėtina, kad statistiškai reikšmingas vidurkių skirtumas, mokinių ir tėvų grupėse, sutampa dėl teiginio apibūdinančio vengimą įsitraukti į veiklą, kuri gali sukelti problemų su suaugusiaisiais. Svarbu pabrėžti, kad nagrinėjant atkaklumo įgūdžius išryškėjo pasitikėjimo suaugusiaisiais išaugimas. Pastebint sąsajas tarp atkaklumo ir bendravimo įgūdžių vertinimo, galima teigti, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į socialinių įgūdžių ugdymo procesą teigiamai veikia vaikų požiūrį į suaugusiuosius – didėja ne tik pasitikėjimas jais, bet ir pagarbos jausmas. Howie ir kt. (2010) atlikto tyrimo rezultatai taip pat atskleidžia pagarbos demonstravimo skirtumą tarp vaikų žaidžiančių judriuosius žaidimus ir tokia veikla neužsiimančių. Vaikų bendravimo su suaugusiaisiais

¹¹ Analizuojant bendravimo įgūdžių apibūdinančių teiginių pokyčius pastebėta, jog mokytojų atsakymų vidurkiai vertinant eksperimentinę grupę yra aukštesni nei vertinant kontrolinę grupę, tačiau nėra nei vieno statistiškai reikšmingo skirtumo, todėl mokytojų vertinimas plačiau neaptariamas.

teigiami pokyčiai taip pat pastebėti Holt, Kingsley, Tink, Scherer (2011) ir Pacholik, Nedelova (2017) atliktų tyrimų rezultatuose. Tikėtina, kad aptartus tyrimo rezultatus galima sieti ir su humanistinės teorijos pabrėžiama atsakomybe už savo veiksmus (Kerevičienė, 2014), kuria remtasi sudarant ugdymo programą.

Apibendrinant galima teigti, kad eksperimentinės ir kontrolinės grupės rezultatai atskleidžia judriųjų žaidimų įtraukimo į bendravimo įgūdžių ugdymo procesą daromą teigiamą įtaką. Svarbu pabrėžti, kad pastebėtas pasikartojantis teigiamas poveikis mokinių savivertei. Išsami bendravimo įgūdžių analizė atskleidė judriųjų žaidimų daromą įtaką vaikų požiūriui į suaugusiuosius bei atsakomybei už savo veiksmus – vaikai labiau jais pasitiki, gerbia, vengia išitraukti į problemų keliančias veiklas. Svarbu paminėti, kad aukštesni eksperimentinės grupės rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į bendravimo įgūdžių ugdymą yra rekomenduotinas pasirinkimas siekiant geresnių rezultatų.

2. 4. 3. Empatijos įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

Empatijos, kaip socialinio įgūdžio, ugdymas yra svarbus procesas padedantis užtikrinti socialiai priimtina asmens elgesį visuomenėje. Tyrimo metu siekta nustatyti, kaip judrieji žaidimai veikia empatijos įgūdžių ugdymą (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Empatijos įgūdžių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96), balai

Tiriamieji	Prieš eksperimentą			Po eksperimento			Vidurkių skirtumas		
	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p
Mokiniai	3,02	2,91	0,77	3,78	4,17	0,09	0,76	1,26	0,03
Tėvai	3,23	2,97	0,32	3,78	3,91	0,49	0,54	0,94	0,02
Mokytojai	2,94	2,73	0,48	3,51	3,78	0,27	0,58	1,05	0,01

Analizuojant empatijos įgūdžių vidurkių pokytį, svarbu pabrėžti, kad prieš eksperimentą, visų tiriamųjų grupių, empatijos įgūdžių vertinimo vidurkis kontrolinėje grupėje aukštesnis nei eksperimentinėje, po eksperimento rezultatai akivaizdžiai pakito – eksperimentinės grupės pokytis, visų tiriamųjų grupių vertinamu, ryškesnis. Tai, jog kontrolinės ir eksperimentinės grupės vidurkių skirtumai reikšmingai skiriasi ($p < 0,05$), rodo, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į empatijos įgūdžių ugdymą neabejotinai padidina ugdomąjį poveikį. Judriųjų žaidimų ugdymu poveikiu neabejoja ir Huizinga (cit. Levickaitė, 2013) teigdamas, kad žaidimas yra tobulėjimo procesas. Gadamer teigimu (cit. Duobelienė, 2006) žaidimo metu svarbiausia yra įsijausti į veiklą ir jos suteikiamą emociją bei

dvasinę naudą. Pasak Jakovlevo (1951) nuo įsijautimo į judriuosius žaidimus priklauso draugiškumo, savitarpio pagalbos ir paramos dvasios tobulėjimas. Tikėtina, kad tokie tyrimo rezultatai atskleidžia tinkamą judriųjų žaidimų parinkimą ugdant empatijos įgūdžius. Lyginant mokinių, mokytojų ir tėvų empatijos įgūdžių vertinimų skirtumus kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse, taikant Kruskal-Wallis kriterijų (žr. 6 priedą), taip pat pastebimas eksperimentinės grupės tiriamųjų aukštesnis vertinimas. Statistiškai reikšmingų skirtumų, tarp eksperimentinės grupės tiriamųjų vertinimo, nepastebėta, o tai reiškia, jog tiriamųjų nuomonė vertinant empatijos įgūdžių pokyčius yra labai panaši.

Siekiant išsamiau išanalizuoti gautus duomenis, atliktas papildomas empatijos įgūdžių apibūdinančių teiginių pokyčių vertinimas (žr. 8 lentelę, plačiau žr. 9 priedą).

8 lentelė

Empatijos įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96), balai

Tiriamieji	Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Mokiniai	Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,38	1,19	0,02
	Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,06	0,25	0,44
Tėvai	Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	0,81	2,19	0,00
	Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,13	0,56	0,04
	Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,00	0,00	-
Mokytojai	Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,13	1,19	0,01
	Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	0,94	1,75	0,02
	Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūde.	0,75	1,69	0,03
	Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,25	0,31	0,74

Pastebėtina, kad statistiškai reikšmingi skirtumai dėl teiginio susijusio su užuojauta sutampa visose tiriamųjų grupėse. Tikėtina, kad tokiems tyrimo rezultatams įtakos turi naudoti judrieji žaidimai ir taikytas bihevioristinės teorijos teigiamo ir neigiamo pastiprinimo metodas, kuris pastiprino empatišką vaikų elgesį. Pacholik ir Nedelova (2017) atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad judrieji žaidimai skatina suprasti kitų emocinę būseną bei elgesį patiriant įvairias emocijas. Pokyčiai pastebimi analizuojant ir kitus empatiją apibūdinančius teiginius, tačiau tik tėvų ir mokytojų

vertinimuose. Tikėtina, kad tokiems tyrimo rezultatams įtakos turi vaikų įgūdžių pasąmoningas išmokimas ir nesuvokimas, kad jų elgesys keičiasi. Guivarch ir kt. (2017) teigimu, vertinant vaikų socialinius įgūdžius po įgyvendinamos įgūdžių ugdymo programos reikėtų skirti laiko susivokimui apie vykstančius elgesio pokyčius. Svarbu pabrėžti, kad tėvų išskirtą teiginį susijusi su konfliktų sprendimų pastebi Howie ir kt. (2010) teigdami, jog judri veikla tobulina vaikų gebėjimą spręsti konfliktines situacijas. Pateikti duomenys rodo, kad eksperimento dalyvių kūno kalba bendraujant nepakito arba pakito nežymiai. Tikėtina, kad tokiems rezultatams įtakos turi aukštas, visų tiriamųjų grupių, kūno kalbos vertinimo vidurkis prieš eksperimentą – nuo 4,50 iki 5,00 (*plačiau žr. 10 priedą*).

Apibendrinant svarbu pabrėžti, kad kontrolinės ir eksperimentinės grupės rezultatai atskleidžia geresnę empatijos įgūdžių ugdymą taikant judriuosius žaidimus. Visų grupių statistiškai reikšmingi skirtumai atskleidė tinkamą judriųjų žaidimų parinkimą ugdant pradinių klasių mokinių empatijos įgūdžius. Išsami empatijos įgūdžių analizė parodė vaikų elgesio pokyčius susijusius su gailėsčiu, dėmesio atkreipimu į teigiamą elgesį bei konfliktų sprendimo gebėjimais. Svarbu paminėti, kad aptarti tyrimo rezultatai rodo, jog judriųjų žaidimų įtraukimas į empatijos įgūdžių ugdymo užsiėmimus yra neabejotinas pasirinkimas siekiant geresnių rezultatų.

2. 4. 4. Savikontrolės įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

Savikontrolės įgūdžiai yra svarbus socialinių įgūdžių komponentas padedantis išvengti vaikų deviantinio elgesio apraiškų. Tyrimo metu siekta nustatyti, kaip judrieji žaidimai veikia savikontrolės įgūdžių ugdymą (*žr. 9 lentelę*).

9 lentelė

Savikontrolės įgūdžių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96), balai

Tiriamieji	Prieš eksperimentą			Po eksperimento			Vidurkių skirtumas		
	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p	K. grupė (M)	E. grupė (M)	p
Mokiniai	2,61	3,04	0,24	2,92	3,63	0,03	0,31	0,59	0,02
Tėvai	2,54	2,83	0,36	2,96	3,55	0,02	0,43	0,73	0,05
Mokytojai	2,08	2,41	0,17	2,58	3,14	0,02	0,50	0,70	0,09

Nagrinėjant savikontrolės įgūdžių vidurkių pokytį, svarbu pabrėžti, kad prieš eksperimentą, visų tiriamųjų grupių vertinimu savikontrolės įgūdžių vidurkis eksperimentinėje grupėje nežymiai aukštesnis nei kontrolinėje, po eksperimento – eksperimentinės grupės vidurkis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo kontrolinės ($p < 0,05$). Pastebėtina, kad nei vienoje anksčiau nagrinėtoje

socialinių įgūdžių kategorijoje nėra matomi panašūs rezultatai, todėl galima daryti prielaidą, jog judrieji žaidimai turi didelę įtaką savikontrolės ugdymui. Svarbu pabrėžti, kad judriųjų žaidimų naudą savikontrolės ugdymui dar 1951 m. aptarė Jakovlevas, teigdamas, jog judriųjų žaidimų metu sukeltos situacijos sudaro galimybę vaikui ugdyti savo valią, gebėjimą priimti naudingus sprendimus, nes sąžiningas taisyklių laikymasis žaidimą padaro įdomesnę ir turiningesnę. Findlay ir Coplan (2008) atlikto tyrimo rezultatai taip pat rodo judrios veiklos naudą savikontrolės ugdymui – vaikai dalyvavę aktyviose veiklose (M=14,13) buvo labiau organizuoti ir gebantys valdyti savo elgesį nei vaikai nedalyvavę veiklose (M=12,23). Reikšmingą savikontrolės įgūdžių pokytį galima taip pat sieti su humanistine teorija, kurioje pabrėžiama asmens atsakomybė už savo veiksmus. Tokie tyrimo rezultatai atskleidžia ne tik pasikartojantį judriųjų žaidimų poveikį atsakomybei už savo veiksmus, bet ir jų teigiamą poveikį savikontrolės įgūdžių ugdymui. Lyginant mokinių, mokytojų ir tėvų savikontrolės įgūdžių vertinimų skirtumus kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse, taikant Kruskal-Wallis kriterijų (žr. 6 priedą), taip pat pastebimas eksperimentinės grupės tiriamųjų aukštesnis vertinimas. Statistiškai reikšmingų skirtumų, tarp eksperimentinės grupės tiriamųjų vertinimo, nepastebėta, o tai reiškia, jog tiriamųjų nuomonė vertinant savikontrolės įgūdžių pokyčius yra labai panaši.

Siekiant išsamiau išanalizuoti gautus duomenis, atliktas papildomas savikontrolės įgūdžių apibūdinančių teiginių pokyčių vertinimas (žr. 10 lentelę, plačiau žr. 11 priedą).

10 lentelė

Savikontrolės įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėse (N=96), balai

Tiriamieji	Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Mokiniai	Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	1,19	0,00
	Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,56	0,56	1,00
Tėvai	Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	0,13	1,06	0,00
	Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,44	1,31	0,01
	Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	0,81	0,01
	Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	0,38	0,38	1,00

10-os lentelės tęsinys 37 puslapyje

Tiriamieji	Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Mokytojai	Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,56	1,31	0,01
	Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	0,38	1,06	0,05
	Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	0,62	0,63	1,00

Pastebėtina, kad statistiškai reikšmingi skirtumai matomi visose tiriamųjų grupėse. Vidurkių skirtumai apima veiklas susijusias su įsitraukimu į problemas sukeliančias situacijas. Tikėtina, kad tokius tyrimo rezultatus galima sieti su anksčiau aptartu judriųjų žaidimų teigiamu poveikiu vaikų ir suaugusiųjų ryšiui. Svarbu pabrėžti, kad Howie ir kt. (2010) atliktas tyrimas rodo priešingus rezultatus. Pasak autorių, judri veikla teigiamai veikia socialinių įgūdžių lygį, tačiau nedaro įtakos probleminiam elgesiui. Tuo tarpu Schmutz ir kt. teigimu (2017) bei Denault ir Dery (2014) atlikto tyrimo rezultatai rodo probleminio elgesio pokyčius. Tikėtina, kad tokiems, minėtų autorių, tyrimų rezultatams įtakos turi vaikų amžius, probleminio elgesio lygis. Šio tyrimo dalyviai yra pradinė klasių mokiniai, kurių probleminis elgesys dar koreguotinas ir taisytinas, todėl galima teigti, kad judri veikla teigiamai veikia tokio amžiaus vaikų probleminį elgesį.

Apibendrinant galima teigti, kad kontrolinės ir eksperimentinės grupės rezultatai atskleidžia judriųjų žaidimų daromą teigiamą įtaką savikontrolės įgūdžių ugdymui. Svarbu pabrėžti, kad pastebėtas pasikartojantis atsakomybės už savo veiksmus prisiėmimas. Išsami savikontrolės įgūdžių analizė atskleidė, kad judrieji žaidimai daro teigiamą įtaką vaikų probleminiam elgesiui bei vaikų ir suaugusiųjų ryšiui – vaikai vengia įsitraukti į veiklas, kurios jiems gali sukelti konfliktines situacijas su suaugusiais. Svarbu paminėti, kad aukštesni eksperimentinės grupės rezultatai leidžia formuluoti mintį, jog judriųjų žaidimų įtraukimas į savikontrolės įgūdžių ugdymo procesą yra rekomenduotinas pasirinkimas siekiant geresnių įgūdžių ugdymo rezultatų.

2. 4. 5. Judriųjų žaidimų reikšmė socialinių įgūdžių ugdymui lyties skirtumo aspektu

Tyrimo metu siekta nustatyti kaip judrieji žaidimai veikia berniukų ir mergaičių atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžių ugdymą (žr. 11 lentelė).

Judriųjų žaidimų reikšmė socialinių įgūdžių ugdymui lyties skirtumo aspektu (N=96), balai

Socialiniai įgūdžiai	Kontrolinė grupė (M)		P	Eksperimentinė grupė (M)		P
	Berniukai	Mergaitės		Berniukai	Mergaitės	
Atkaklumas	0,20	0,26	0,42	0,49	0,38	0,32
Bendravimas	0,31	0,55	0,01	0,53	0,85	0,02
Empatija	0,57	0,68	0,31	0,88	1,30	0,01
Savikontrolė	0,35	0,47	0,29	0,72	0,63	0,40

Analizuojant judriųjų žaidimų reikšmę socialinių įgūdžių pokyčiui lyties skirtumo aspektu pastebėta, kad kontrolinėje grupėje mergaičių vidurkių skirtumas yra aukštesnis vertinant visus socialinius įgūdžius, tuo tarpu eksperimentinėje – tik bendravimo ir empatijos. Tokie tyrimo rezultatai atskleidžia, kad judrieji žaidimai daro teigiamą įtaką ugdant berniukų atkaklumo ir savikontrolės įgūdžius. Panašūs tyrimo rezultatai pastebimi Pacholik ir Nedelova (2017) atliktame tyrime, kuriame pabrėžiama, kad judriųjų žaidimų įtraukimas į socialinių įgūdžių ugdymo procesą daro teigiamą poveikį berniukų atkaklumo ir savikontrolės įgūdžiams. Taip pat pastebima, kad eksperimentinės grupės mergaičių bendravimo ir empatijos įgūdžių vertinimo vidurkis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo berniukų įgūdžių vertinimo vidurkių. Bendravimo įgūdis taip pat išskiriamas ir kontrolinėje grupėje. Pasak Lee (2006), Lekavičienės ir Antinienės (2012), mergaitės visuomet pasižymi geresniais bendravimo įgūdžiais nei berniukai, todėl galima teigti, kad judrieji žaidimai mergaičių bendravimo įgūdžiams nedaro jokios įtakos. Tuo tarpu mergaičių empatijos įgūdžiams judrieji žaidimai daro teigiamą poveikį. Anot Pacholik ir Nedelova (2017), mergaičių, kurių užsiėmimuose taikomi judrieji žaidimai, empatijos įgūdžių lygis yra aukštesnis.

Apibendrinant galima teigti, kad judriųjų žaidimų taikymas socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimuose daro teigiamą poveikį tiek mergaičių, tiek berniukų ugdyme. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad judrieji žaidimai daro statistiškai reikšmingą poveikį mergaičių empatijos įgūdžių ugdymui. Taip pat pastebėta, kad judrieji žaidimai, nors ir nežymiai, tačiau veikia berniukų atkaklumo ir savikontrolės įgūdžius.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė leidžia formuluoti išvadą, kad socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas yra svarbus aspektas siekiant užtikrinti asmens gebėjimą funkcionuoti visuomenėje. Atskleidus judriųjų žaidimų reikšmę ugdant atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžius, socialinių įgūdžių sampratą įvairovę, identifikavus pagrindinius socialinių įgūdžių komponentus, galima teigti, kad socialiniai įgūdžiai yra vienas svarbiausių socialinės kompetencijos dėmenų, apimančių asmens gebėjimą efektyviai funkcionuoti visuomenėje, prisitaikyti prie visuomenės keliamų reikalavimų ir kokybiškai valdyti socialines situacijas, o judriųjų žaidimų įtraukimas į ugdymo procesą padeda tobulinti turimus socialinius įgūdžius.

2. Kiekybinio tyrimo metu gauti rezultatai patvirtino išsikeltą hipotezę, kad judriųjų žaidimų taikymas socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimuose gerina bendravimo, atkaklumo, savikontrolės ir empatijos įgūdžius. Atsižvelgiant į tokius tyrimo rezultatus galima teigti, kad judrieji žaidimai, užtikrindami prigimtinių asmens poreikį judėti, didina vaikų gebėjimą susikoncentruoti ir išlaikyti dėmesį užsiėmimų metu bei pagerina žinių įsisavinimą. Svarbu pabrėžti, kad judrieji žaidimai didžiausią įtaką daro empatijos ir savikontrolės įgūdžių ugdymui. Tikėtina, kad tokie tyrimo rezultatai rodo socialinių įgūdžių ugdymo programos tobulinimo galimybes atkaklumo ir bendravimo įgūdžių ugdymo srityse. Taip pat pastebėta, kad judrieji žaidimai daro teigiamą poveikį vaikų pasitikėjimui savimi ir suaugusiaisiais, pagarbos jausmo suvokimui, raiškai ir atsakomybės už savo veiksmus prisiėmimui.

3. Kiekybinio tyrimo rezultatai padėjo išsiaiškinti, kad socialinių įgūdžių vertinimo pokytis po pedagoginio eksperimento labiausiai pastebimas mokinių (vertinant atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžius) ir tėvų (vertinant empatijos ir savikontrolės įgūdžius) vertinimuose. Mokytojų vertinimu pokytis pastebimas vertinant empatijos įgūdžius. Tikėtina, kad atskleistas mokinių socialinių įgūdžių vertinimo aukštesnis vidurkis gali būti siejamas su fizinės veiklos daromu teigiamu poveikiu savęs vertinimui. Aukštesnius tėvų vertinimus nei mokytojų galima sieti su vaikų ir tėvų artimesniu ryšiu bei mokytojų užimtumu, kuris ne visada leidžia pastebėti vykstančius pokyčius.

4. Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad judrieji žaidimai daro teigiamą poveikį mergaičių empatijos įgūdžių ugdymui. Pastebėtas nežymus judriųjų žaidimų poveikis berniukų atkaklumo ir savikontrolės įgūdžiams.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms, dienos centrums ir šeimoms auginančioms mažamečius vaiku rekomenduojama:

1) įtraukti judriuosius žaidimus į socialinių įgūdžių ugdymo procesą siekiant užtikrinti vaikų turimų socialinių įgūdžių tobulinimą;

2) įtraukti judriuosius žaidimus į atkaklumo, bendravimo, empatijos ir savikontrolės įgūdžių ugdymo procesą siekiant teigiamo poveikio išvardintų įgūdžių ugdymui;

3) esant sudėtingiems atvejams, kai vaikai stokoja empatijos ar savikontrolės įgūdžių, į ugdymo procesą įtraukti judriuosius žaidimus;

4) taikant judriuosius žaidimus socialinių įgūdžių ugdymo metu atsižvelgti į žaidimų metu ugdomas kompetencijas;

5) taikyti judriuosius žaidimus didinant vaikų pasitikėjimą savimi ir suaugusiaisiais, pagarbą kitiems ir atsakomybės už savo veiksmus prisiėmimą;

6) esant sudėtingiems atvejams, kai mergaitės stokoja empatijos įgūdžių, į ugdymo procesą įtraukti judriuosius žaidimus;

7) esant sudėtingiems atvejams, kai berniukai stokoja atkaklumo ir savikontrolės įgūdžių, į ugdymo procesą įtraukti judriuosius žaidimus.

LITERATŪRA

1. Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills, problem behaviours and academic competence of Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia – social and behavioral science*, 5, 1175–1179.
2. Adaškevičienė, E. (1999). *Vaikų sveikatos ugdymas*. Vilnius: Lietuvos sporto ir informacijos centras.
3. Adler, P., Adler, P. (1998). *Peer power: preadolescent culture and identity*. New York: Rutgers University Press.
4. Ališauskas, A., Tropina, O., Urnikienė, J., Skerytė-Naginskienė, R., Mickienė, L., Ananeva, V. (2017). *Vaikų netinkamo elgesio įvertinimo ir įveikimo algoritmas*. Šiauliai: Šiaulių visuomenės sveikatos biuras.
5. Aramavičiūtė, V. (1975). *Nedarnių šeimų vaikai ir jų auklėjimo ypatumai*. Vilnius: Presvika.
6. Aramavičiūtė, V., Jasiūnaitė, P. (2011). Žaidimas kaip vaiko socializacijos veiksnys ikimokykliniame amžiuje. *Acta Paedagogica vilnensia*, 26, 70–81.
7. Berns, R., M. (2009). *Vaiko socializacija. Šeima, mokykla, visuomenė*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
8. Bitinas, B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius: Jošara.
9. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
10. Bowker, A. (2006). The relationship between sports participation and self-esteem during early adolescence. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 3 (38), 214–229.
11. Bulotaitė, L., Gudžinsienė, V., Rugevičienė, O. (2004). *Gyvenimo įgūdžių ugdymas: pradinės klasės*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
12. Bulotaitė, L., Gudžinskienė, V. (2004). *Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
13. Butautienė, I., Paulavičiūtė, A. (2003). *Mes žaidžiame*. Vilnius: Ciklonas.
14. Campbell, I., Stewart, J., Macleod, E., MacQuarrie, C., Denehy, K. (2017). *Activity booklet*. Scotland: Active schools.
15. Canney, C., Byrne, A. (2006). Evaluating Circle Time as a support to social skills development – reflections on a journey in school-based research. *British journal of special education*, 33 (1), 19–24.

16. Chomentauskienė, R. (1982). Šeimos santykių įtaka vaikų empatiškumui. *Psichologija*, 3, 117–130.
17. Cohen, D., Strayer, J. (1996). Empathy in conduct-disordered and comparison youth. *Developmental psychology*, 6 (32), 988–998.
18. Constantino, J., N., Przybeck, T., Friesen, D., Todd, R., D. (2000). Reciprocal social behavior in children with and without pervasive developmental disorders. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 1 (21), 2–11.
19. Cook, C., R., Gresham, F., M., Kern, L., Barreras, R., B., Thornton, S., Crews, S., D. (2008). Social skills training for secondary students with emotional and/or behavioral disorders: a review and analysis of the meta-analytic literature. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 3 (16), 131–144.
20. Cumming, T., M. (2010). Using technology to create motivating social skills lessons. *Intervention in school and clinic*, 4 (45), 242–250.
21. Denault, A., S., Dery, M. (2014). Participation in organized activities and conduct problems in elementary school: the mediating effect of social skills. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 3 (23), 1–13.
22. Donaldson, S., Ronan, K. (2006). The effects of sports participation on young adolescents' emotional well-being. *Journal of Adolescence*, 41 (162), 369–389.
23. Duoblienė, L. (2006). *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius: Tyto alba.
24. Findaly, L., C., Coplan, R., J. (2008). Come out and play: shyness in childhood and the benefits of organized sports participation. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 40 (3), 153–161.
25. Gadamer, H., G. (1999). *Istorija. Menas. Kalba*. Vilnius: Baltos lankos.
26. Gailienė, D., Bulotaitinė, L., Sturlienė, N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką. Apie vaikų psichologinio atsparumo ugdymą*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
27. Gambrill, E. (1995). Behavioral social work: past, present, and future. *Research on social work practice*, 4 (5), 460–484.
28. Gibbons, S., L. Ebbeck, V., Weiss, M., R. (1995). Fair play for kids: effects on the moral development of children in physical education. *Research for exercise and sport*, 3 (66), 247–255.

29. Greene, J., O., Burlison, B., R. (2003). Handbook of communication and social interaction skills. Spitzberg, B., H. *Methods of interpersonal skill assessment* (p. 93–134). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
30. Gresham, F. M., Elliott, S. N. (1990). *Social Skills Rating System (SSRS)*. Circle Pine, MN: American Guidance Service.
31. Gresham, F., M., Sugai, G., Horner, R., H. (2001). Interpreting outcomes of social skills training for students with high incidence disabilities. *Exceptional children*, 3 (67), 331–344.
32. Gresham, F., M., Van, M., B., Cook, C., R. (2006). Social skills training for teaching replacement behaviors: remediating acquisition deficits in at-risk students. *Behavioral Disorders*, 4 (31), 363–377.
33. Grinkevičiūtė, Ž., Vyšniauskytė-Rimkienė (2013). Prevencinis socialinių įgūdžių lavinimas vidurinėje mokykloje: paauglių socialinių įgūdžių raiškos ypatumai. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 7, 141–157.
34. Gučas, A. (1994). *Vaikų darželio pedagogika*. Kaunas: Šviesa.
35. Gudžinskienė, V., Barkauskaitė-Lukšienė, Ž. (2013). Nuteistųjų vaikinų socialinių įgūdžių reikšmės subjektyvus vertinimas ir jų požiūris į socialinių įgūdžių ugdymą pataisos namuose. *Socialinis darbas*, 12 (2), 284–297.
36. Gudžinskienė, V., Railienė, A. (2012). Gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai sąsaja: bendrojo lavinimo kontekstas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 29, 61–72.
37. Guivarch, J., Murdymootoo, V., Elissalde, S., N., Salle-Collemiche, X., Tardieu, S., Jouve, E., Poinso, F. (2017). Impact of an implicit social skills training group in children with autism spectrum disorder without intellectual disability: A before-and-after study. *PLoS ONE*, 12 (7). <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0181159> (žiūrėta 2017-11-03).
38. Hinkley, T., Brown, H., Carson, V., Teychenne, M. (2018). Cross sectional associations of screen time and outdoor play with social skills in preschool children. *PLoS ONE*, 13 (4), 1–15.
39. Holt, N., Kingsley, B., Tink, J., Scherer, J. (2011). Benefits and challenges associated with sport participation by children and parents from low-income families. *Psychology of Sport and Exercise*, 5 (12), 490–499.
40. Hopper, T., Bell, R. (2001). Games classification system: Teaching strategic understanding and tactical awareness. *Cahperd*, 66 (4), 14–19.

41. Howie, L., Lukacs, S., Pastor, P., Reuban, C., Mendola, P. (2010). Participation in activities outside of school hours in relation to problem behavior and social skills in middle childhood. *Journal of school health*, 3 (80), 119–125.
42. Hughes, J. (1990). Assessment of Social Skills: Sociometric and Behavioral Approaches. Reynolds, C., R., Kamphaus, R., W. *Handbook of Psychological and Educational Assessment of Children: Personality, Behavior and Context* (p. 423–440). New York: The Guilford Press.
43. Huizinga, J. (1981). Homo ludens. K. Stoškus (Sud.). *Menas ir laisvalaikio kultūra* (p. 277–287). Vilnius: Mintis.
44. Jakimavičienė, A. (2017). *Žaidimų teorija*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras.
45. Jakovlevas, V. (1951). *Judamieji žaidimai pradinėms mokykloms*. Kaunas: Valstybinė pedagoginės literatūros leidykla.
46. Juodaitytė, A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: Petro OFSETAS.
47. Juozulynas, A., Savičiūtė, R., Jurgelėnas, A., Valeikienė, V., Stukas, R. (2013). Socialinės sveikatos būklė ir amžius. *Sveikatos mokslai*, 23 (2), 38–42.
48. Jurevičienė, M., Kaffemanienė, I., Ruškus, J. (2012). Concept and structural components of social skills. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 3 (86), 42–52.
49. Jurevičienė, M., Ruškus, J., Kaffemanienė, I. (2011). Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaiko socialinių įgūdžių individualizuoto ugdymo strategijos: atvejo analizė. *Tiltai*, 3 (56), 393–412.
50. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
51. Kaliatkaitė, J., Bulotaitė, L. (2014). Gerovės samprata sveikatos moksluose ir psichologijoje: tyrimai, problemos ir galimybės. *Visuomenės sveikata*, 1 (64), 9–24.
52. Kantas, I. (1990). *Apie pedagogiką*. Kaunas: Šviesa.
53. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Liucilijus.
54. Kemerienė, S., Mazūrienė, R., Petronis, A., Sadauskienė, A. (2001). *Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas*. Vilnius: Pedagoginis psichologinis centras.
55. Kerevičienė, J. (2014). Pedagoginės psichologijos užrašai. http://www.knf.vu.lt/dokumentai/failai/katedru/germanu/vukhf_Kereviciene_Pedagogines_psihologijos_uzrasai.pdf (žiūrėta 2017-10-09).

56. Kontautienė, Z. (1978). *Žaidimų teorija*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija.
57. Kosej, E. (2006). *Globos namų ugdytinių socialinių įgūdžių raiška ir jų ugdymo paieškos* (Magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006). <http://gs.elaba.lt/object/elaba:2075621/index.html> (žiūrėta 2017-11-03).
58. Kuklys, V. (1982). *Judrieji žaidimai*. Kaunas: Šviesa.
59. Kviškieienė, G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
60. Lavasani, M., G., Afzali, L., Afzali, F. (2011). Cooperative learning and social skills. *Cypriot Journal of Educational Science*, 4 (6), 186–193.
61. Lee, E., Y. (2006). *Measuring social competence in preschool-aged children through the examination of play behaviors*. <http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5124&context=etd> (žiūrėta 2018-02-12).
62. Lekavičienė, R., Antinienė, D. (2012). Studentų socialinių įgūdžių kaip socialinės kompetencijos rodiklio ir socialinių demografinių veiksnių sąryšių pokyčiai per pastarąjį dešimtmetį. *Psichologija*, 45, 70–88.
63. Levickaitė, D. (2013). *Šiuolaikinių spektaklių vaikams scenografija* (Magistro darbas, Vilniaus dailės akademija, 2013). <http://gs.elaba.lt/object/elaba:1957470/index.html> (žiūrėta 2017-12-27).
64. Lietuvos Respublika. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose patvirtinimo“. (2017). Vilnius.
65. Lietuvos Respublika. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo pakeitimo“. (2017). Vilnius.
66. Lietuvos Respublika. *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290 patvirtina „Sveikatos ugdymo bendroji programa“*. Vilnius: 2012.
67. Lietuvos statistikos departamentas (2017a). *Išsituokusių porų, turinčių 0–17 metų amžiaus bendrų vaikų, skaičius*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=9314a52f-305d-42e3-b6c2-435ad8bef5b8#/> (žiūrėta 2017-11-20).
68. Lietuvos statistikos departamentas (2017b). *Gimusieji vaikai santuokos neįregistravusiems tėvams, pagal motinos amžių*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas.

- <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=6951e87b-e8c9-46ca-b2ad-8e205056afd6#/> (žiūrėta 2017-11-20).
69. Lietuvos statistikos departamentas (2017c). *Skurdo rizikos lygis namų ūkiuose, auginančiuose vaikus*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=dd312b7c-edc3-4ad3-81ce-534c500cce98#/> (žiūrėta 2017-11-20).
70. Lietuvos statistikos departamentas (2017d). *Pranešimai apie smurtą prieš vaikus*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3613172/vaikai_pranesimai.xls (žiūrėta 2017-11-20).
71. Linkaitytė, G., M., Daukšytė, J. (2003). Socialinių įgūdžių lavinimo praktika. *Pedagogika*, 65, 156–161.
72. Lyotard, J., F. (1993). *Postmodernus būvis: šiuolaikinį žinojimą aptarianti*. Vilnius: Baltos lankos.
73. Little, S., G., Swangler, J., Akin-Little, A. (2017). Defining social skills. Matson, J., L. *Handbook of Social Behavior and Skills in Children* (p. 9–17). New York: Springer.
74. Makutėnienė, A. (2005). *Šiuolaikinių ugdymo(di) priemonių subkultūra ir vaikas* (Magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2005). <Gs.elaba.lt/object/elaba:2017929/2017929.pdf> (žiūrėta 2017-11-10).
75. Malinauskas, R. (2004). Esminiai socialiniai įgūdžiai ir jų vertinimas (remiantis sporto pedagogų tyrimo duomenimis). *Ugdymo psichologija*, 11-12, 197–201.
76. Malinauskienė, D. (2008). Priešmokyklinio ugdymo pakopos svarba vaikų socialinės kompetencijos ugdymui. *Socialinis darbas*, 5 (1), 116–122.
77. Masiulionienė, G., Mikelkevičiūtė, J., Ostasevičienė, V. (2007). Dėmesio stokos ir hiperkatyvumo sindromo raiškos mažinimas pagal taikomosios fizinės veiklos programą. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 1 (64), 30–35.
78. Maslauskaitė, A. (2008). *Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai pagrindai*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
79. Merrell, K., W., Gimpel, G., A. (2014). *Social skills of children and adolescents*. New York: Psychology press.
80. O'Leary, K., D., Becker, W., C., Eyans, M., B., Saudargas, R., A. (1969). A token reinforcement program in a public school: a replication and systemic analysis. *Journal of applied behavior analysis*, 2 (1), 3–13.

81. Ozmon, H., A., Craver, S., M. (1996). *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: Leidybos centras.
82. Pacholik, V., Nedelova, M. (2017). Physical games as means of developing children's social skills in kindergarten. *Acta Educationis Generalis*, 2 (7), 56–68.
83. Palujanskienė, A., Tamulynaitė, D. (2009). Psichologijos pagrindai. http://asu.lt/wp-content/uploads/2015/02/psich_pagrindai.pdf (žiūrėta 2017-10-09).
84. Pettry, D. (2006). *Building social skills through activities*. http://www.dannypettry.com/ebook_social_skills.pdf (žiūrėta 2017-08-12).
85. Pivorienė, J., Jurkonytė, R. (2008). Moksleivių smurtas prieš pedagogus mokyklose. *Socialinis darbas*, 7 (2), 76–82.
86. Prakapas, R., Liubeckaitė, J. (2013). Patyčių prevencijos išgrynintoje gimnazijoje bruožai. *Socialinis darbas*, 1 (12), 109–120.
87. Pukinskaitė, R. (2002). Eksternalių elgesio sunkumų turinčių vaikų įtaka šeimai. *Medicina*, 4 (38).
88. Railienė, A., Gudžinskienė, V. (2012). Development of social skills and career competences in child day-care centres: attitude of day-care centre specialists. *Socialinis darbas*, 11 (1), 85–96.
89. Raudeliūnaitė, R. (2006). Turinčių regėjimo neįgalumą ir jo neturinčių paauglių socialinių įgūdžių lygmens ypatumai: lyginamasis aspektas. *Acta paedagogica vilnensia*, 16, 154–164.
90. Raudeliūnaitė, R. (2007). *Sutrikusio regėjimo paauglių socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymo pedagoginės prielaidos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
91. Raudeliūnaitė, R., Paigozina, R. (2009). Vaikų, gyvenančių globos namuose, socialinių įgūdžių raiškos ypatumai. *Socialinis darbas*, 8 (1), 138–146.
92. Rauduvaitė, A. (2012). Mokinių vertybinių nuostatų ugdymas filosofine samprata integruojant populiariąją muziką. *Pedagogika*, 106, 60–69.
93. Ridgers, N., D., Carter, L., M., Stratton, G., McKenzie, T., L. (2011). Examining children's physical activity and play behaviors during school playtime over time. *Health education research*, 4 (26), 586–595.
94. Riggio, R., E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of personality and social psychology*, 51, 649–660.
95. Rimkienė, R., Sabaliauskienė, R. (2009). *Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

96. Samašonk, K., Gudonis, V. (2007). Globos namų auklėtinių socialinių įgūdžių ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose. *Specialusis ugdymas*, 1 (16), 54–67.
97. Shmutz, E., A., Leeger-Aschmann, C., S., Radtke, T., Muff, S., Kakebeeke, T., H., Zysset, A., E., Messerli-Burgy, N., Stulb, K., Arhab, A., Meyer, A., H., Munsch, S., Puder, J., J., Jenni, O., G., Kriemler, S. (2017). Correlates of preschool children's objectively measured physical activity and sedentary behavior: a cross-sectional analysis of the SPLASHY study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 1 (14), 169–184.
98. Stankevičius, L. (1976). *Judrieji žaidimai*. Vilnius: LKP CK.
99. Stonkus, S. (1994). Žaidimų teorija. Stonkus, S., Bogušas, V., Jankus, V., Pacenka, R., Zuoza, A. *Žaidimai: teorija ir didaktika* (p. 8–161). Kaunas: Lietuvos kūno kultūros institutas.
100. Striunga, S. (2008). Ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesio keitimo būdai. Juškuvienė, R., Luneckienė, A., Palačionienė, L., Petrilionienė, B., Striunga, S. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių kalbos ir elgesio sutrikimų, ugdymas*. Vilnius: Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras.
101. Šniras, Š., Malinauskas, R. (2006). *Moksleivių socialinių įgūdžių ugdymas*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
102. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
103. Tremblay, M., S., Inman, J., W., Willms, J., D. (2000). The relationship between physical activity, self-esteem, and academic achievement in 12-year-old children. *Pediatric Exercise Science*, 3 (12), 312–323.
104. Valackienė, A., Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir metodika*. Kaunas: Technologija.
105. Valickas, G. (1997). Albertas Bandura. *Psichologija*, 16, 135–136.
106. Virbašiūtė, G. (2010). *Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir jas lankančių vaikų tėvų požiūris į vaikų fizinį aktyvumą* (Magistro darbas, Lietuvos kūno kultūros akademija, 2010). http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20100531_160613-50917/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2017-11-12).
107. Webster-Stratton, C., Reid, J., Hammond, M. (2001). Social skills and problem-solving training for children with early-onset conduct problems: who benefits? *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 7 (42), 943–952.

108. Wiersma, L., Fifer, A. (2008). "The schedule has been tough but we think it's worth it": the joys, challenges, and recommendations of youth sport parents. *Journal of Leisure Research*, 4 (40), 505–530.
109. Zarrett, N., Fay, K., Li, Y., Carrano, J., Phelps, E., Lerner, R. (2009). More than child's play: Variable- and pattern-centered approaches for examining effects of sport participation in youth development. *Developmental physiology*, 2 (45), 368–382.
110. Zsolnai, A., Jozsa, K. (2003). Possibilities of criterion referenced social skills development. *Journal of Early Childhood Research*, 1 (2) 181–196.

PRIEDAI

Pažymėjimas apie žodinį pranešimą konferencijoje

Pažyma apie pranešimą kvalifikacijos tobulinimo seminare

ŠIAULIŲ R. ŠVIETIMO
PAGALBOS TARNYBA

PAŽYMA

APIE METODINĘ VEIKLĄ

2018-05-18 MP-180518-8
Kuršėnai

Pažymima, kad Greta Šiaučiulytė, Šiaulių „Saulės“ pradinės mokyklos socialinė pedagogė, 2018 m. gegužės 18 d. kvalifikacijos tobulinimo seminare „Kurk, dalinkis ir tobulėk“ pristatė pranešimą „Judriųjų žaidimų reikšmė ugdant pradinį klasių mokinių socialinius įgūdžius: bendradarbiavimo su tėvais patirtis“.

Rasa Piežienė

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
Akreditacijos pažymėjimas AP Nr. 103

Socialinių įgūdžių ugdymo programa: grafikas ir turinys

1 lentelė

Socialinių įgūdžių ugdymo grafikas, vienetai

Mėnuo	Užsiėmimų skaičius per mėnesį 1 grupei
Gruodis	7
Sausis	10
Vasaris	8
Kovas	10
Balandis	7
Gegužė	1
Iš viso: 43 užsiėmimai 1 grupei	

2 lentelė

Socialinių įgūdžių ugdymo programos turinys

Eil. nr.	Prioritetinis įgūdis	Užsiėmimų temos
1.	–	Susipažinimas, tikslų aptarimas.
2.	–	Taisyklių kūrimas, apdovanojimų ir pasekmių sistemos įsivedimas.
3.	Bendravimas	„Klausausi tylos“ – įdėmus klausimasis (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Gelbėkite, mes sulipome!“ (veikla sporto salėje tyliai bėgiojant, bandant išgirsti, judėjimo kryptį keičianti, susitartą signalą).
4.	Bendravimas	„Mokausi klausyti“ – aktyvaus klausymosi komponentai (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Superklįjai“ (veikla sporto salėje bėgiojant, įsiklausimas į pateikiamą užduotį).
5.	Bendravimas	„Kalbu ir rodau“ – tinkamai naudoti ir suprasti kūno kalbą (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Gaudau be metalo“ (veikla organizuojama gaudynių principu).
6.	Bendravimas	„Jausmų skulptūros“ – tinkamai naudoti ir suprasti kūno kalbą (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Pagauk uodegą“ (veikla sporto salėje organizuojama gaudynių principu).
7.	Savikontrolė	„Susitarkime“ – kompromisų ieškojimas (Pettry, 2006). Judri veikla: žaidimas „Paliesk kamuolį“ (veikla sporto salėje siekiant atlikti užduotį susitariant).
8.	Empatija	„Jausmų prisiminimas“ – savo ir kitų jausmų supratimas, išklausymas (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Žvejys ir jo meškerė“ (veikla su šokdyne neskirstant vaikų į grupes).
9.	Savikontrolė	„Pokalbis dėl darbo“ (vaidybinės situacijos taikant skirtingas pokalbio emocijas: pikta, nepagarbi, linksma) – savo ir kitų jausmų supratimas, gebėjimas susivaldyti. Judri veikla: žaidimas „Gaudynės su kamuoliu“ (veikla su kamuoliu).

2-os lentelės tęsinys 4 puslapyje

Eil. nr.	Prioritetinis įgūdis	Užsiėmimų temos
10.	Atkaklumas	„Aš galiu!“ (atkaklumo kryžiažodžio rengimas ir sprendimas) – tikslo siekimas nenuleidžiant rankų. Judri veikla: žaidimas „Rodyklės“ (veikla visoje mokykloje ir jos teritorijoje ieškant kitos komandos pagal nupieštas rodykles.)
11.	Bendravimas	„Spėk, kas įvyko?“ – kūno kalbos pažinimas, emocijų išraiška (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Drakono uodega“ (veikla organizuojama gaudynių principu).
12.	Empatija	„Kas tu?“ (užsiėmimas bendraujant poromis, piešiant ir kalbant) – išklausymas, vienas kito pažinimas. Judri veikla: žaidimas „Atomai ir molekulės“ (veikla sporto salėje bėgiojant, klausantis nurodymų ir pagal juos ieškant bendrų požymių).
13.	Savikontrolė	„Pamačiau, įvertinau, nusprendžiau“ (užsiėmimas sprendžiant problemas) – situacijos įvertinimas kontroliuojant impulsyvumą. Judri veikla: žaidimas „PackMan“ (veikla sporto salėje žaidžiant ant nubraižytų linijų).
14.	Empatija	„Komplimentų lapas“ (teigiamų asmenybės bruožų išskyrimas) – teigiamų asmens savybių atradimas ir jų įvardinimas. Judri veikla: žaidimas „Ponas žaidimas“ (veikla atidžiai klausantis vedančiojo, laikantis nurodymų).
15.	Savikontrolė	„Tu pasakyk – aš atsakysiu“ (tinkamo atsakymo parinkimas atsiribojant nuo neigiamų emocijų) – emocijų valdymas. Judri veikla: žaidimas „Susitvarkyk savo kiemą“ (veikla organizuojama pasiskirstant į komandas).
16.	Atkaklumas	„Popierius ir vanduo“ (nuomonės išreiškimas pasitelkiant uoslę) – nuomonės pagrindimas, nepasidavimas įtaigai. Judri veikla: žaidimas „Judesiai iš eilės“ (judesių kartojimas iš eilės: sakant ir rodant, rodant, sakant, tylint).
17.	Savikontrolė	„Aš noriu labiau nei tu“ – emocijų valdymas, kompromiso ieškojimas (Pettry, 2006). Judri veikla: žaidimas „Žvejys ir jo meškerė“ (veikla su šokdyne neskirstant vaikų į grupes).
18.	Savikontrolė	„Aš tau, gal ir tu man?“ (kito veiklos įvertinimas ir atsakas į tai) – situacijos įvertinimas, pasirinkimas kaip reikėtų elgtis. Judri veikla: žaidimas „Tinklinis ratu“ (veikla su kamuoliu).
19.	Savikontrolė	„Viena mano diena“ – rizikingo elgesio suvokimas, reakcija į tai (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Ūkininkas ir triušiai“ (veikla sporto salėje organizuojama gaudynių principu).
20.	Savikontrolė	„Man reikia“ – kompromiso ieškojimas, derybos (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Superkliajai“ (veikla sporto salėje bėgiojant, įsiklausimas į pateikiamą užduotį).
21.	Bendravimas	„Panašūs, bet skirtingi“ – žmonių skirtumų suvokimas (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004). Judri veikla: žaidimas „Perduok kaukę“ (veikla sporto salėje su kamuoliu, „perduodant emocijas“).
22.	Atkaklumas	„Pastatyk bokštą“ (bokšto statymas su kliūtimis) – emocijų valdymas, nepasidavimas iššūkiams. Judri veikla: žaidimas „Pagauk uodegą“ (veikla sporto salėje organizuojama gaudynių principu).

Eil. nr.	Prioritetinis įgūdis	Užsiėmimų temos
23.	Savikontrolė	„Kaip suvaldyti savo pyktį?“ – pykčio atpažinimas, pykčio valdymo galimybės (Kemerienė, Mazūrienė, Petronis, Sadauskienė, 2001).
Judri veikla: žaidimas „Vaisių salotos“ (veikla įsiklausant į vedantį ir laikantis nurodymų).		
24.	Empatija	„Komiksas“ (situacijos analizė pateikiama per piešinį) – emocijų atpažinimas ir įvardinimas, išklausymas ir emocijų atspindėjimas.
Judri veikla: „Ponas gydytojas“ (veikla su kamuoliu, organizuojama gaudynių principu).		
25.	Empatija	„Emocijų lietus“ (emocijų įvardijimas) – emocijos atpažinimas, įvardijimas ir suvokimas.
Judri veikla: žaidimas „Ryklio puolimas“ (veikla sporto salėje organizuojama gaudynių principu).		
26.	Bendravimas	„Laiškas draugui“ – emocijos kylančios rašant artimam žmogui, bendravimo kultūra (Pettry, 2006).
Judri veikla: „Ponas gydytojas“ (veikla su kamuoliu, organizuojama gaudynių principu).		
27.	Atkaklumas	„Palaikau, ignoruju, atstumi“ (tikslas siekimas nepaisant kliūčių) – gebėjimas susivaldyti, susikoncentruoti į tikslą.
Judri veikla: žaidimas „Vaisių salotos“ (veikla įsiklausant į vedantį ir laikantis nurodymų).		
28.	Bendravimas	„Nuspręsk kaip“ – bendravimo grupėje gebėjimai (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „Pagauk uodegą“ (veikla sporto salėje organizuojama gaudynių principu).		
29.	Empatija	„Padėk kitam“ – problemos įvertinimas ir pagalbos suteikimo galimybės (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „Drakono uodega“ (veikla organizuojama gaudynių principu).		
30.	Atkaklumas	„Juoktis sveika“ – įkalbinėjimas, bandymas susivaldyti, bendravimas (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004).
Judri veikla: „Policininkas ir plėšikai“ (veikla su kamuoliu organizuojama gaudynių principu).		
31.	Savikontrolė	„Sustok ir pagalvok“ (situacijos atpažinimas, įvertinimas ir sprendimas) – emocijos atpažinimas ir jos valdymo galimybės.
Judri veikla: žaidimas „Gaudau be metalo“ (veikla organizuojama gaudynių principu).		
32.	Bendravimas	„Klausau, apgalvoju, atsakau“ – aktyvaus klausymosi kriterijai (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „Gaudau be metalo“ (veikla organizuojama gaudynių principu).		
33.	Atkaklumas	„Užkalbink mane“ – atstūmimas ir reakcija į atstūmimą (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „10 sekundžių“ (veikla su kamuoliu laikantis nurodymų, organizuojama gaudynių principu).		
34.	Bendravimas	„Pastatykite tiltą“ (užsiėmimas taikant bendravimą kūno kalba) – tinkamas kūno kalbos naudojimas ir jos supratimas.
Judri veikla: žaidimas „Gelbėkite, mes sulipome!“ (veikla sporto salėje tyliai bėgiojant, bandant išgirsti, judėjimo kryptį keičianti, susitartą signalą).		
35.	Empatija	„Sugedęs emocijos telefonas“ (užsiėmimas taikant bendravimą veido mimikomis) – kūno kalbos supratimas, jos atspindėjimas.
Judri veikla: žaidimas „Perduok kaukę“ (veikla sporto salėje su kamuoliu, „perduodant emocijas“).		
36.	Atkaklumas	„Užsimerkiu ir argumentuoju“ (individualus darbas ieškant argumentų) – savo nuomonės pagrindimas.
Judri veikla: žaidimas „Susitvarkyk savo kiemą“ (veikla organizuojama pasiskirstant į komandas).		

Eil. nr.	Prioritetinis įgūdis	Užsiėmimų temos
37.	Atkaklumas	„Mano siekiai“ – atkaklumo įvertinimas, tikslo siekimo suvokimas (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „Žvejys ir jo meškerė“ (veikla su šokdyne neskirstant vaikų į grupes).		
38.	Empatija	„O, gal taip?“ (užsiėmimas bendraujant poromis, vertinant reakcijas) – situacijas įvertinimas, įsijautimas į situaciją ir reakcija.
Judri veikla: žaidimas „Tinklas“ (veikla organizuojama gaudynių pagrindu).		
39.	Atkaklumas	„Planuok tikslų siekimą“ – tikslo siekimo suvokimas, planavimas (Pettry, 2006).
Judri veikla: žaidimas „Judesiai iš eilės“ (judesių kartojimas iš eilės: sakant ir rodant, rodant, sakant, tylint).		
40.	Empatija	„Aš ne vienas, kai man sunku“ (kreipimasis į kitą prašant patarimo, pagalbos) – situacijos įvertinimas, bendravimas.
Judri veikla: žaidimas „Perduok kaukę“ (veikla sporto salėje su kamuoliu, „perduodant emocijas“).		
41.	Bendravimas	„Spėk, kas įvyko?“ – kūno kalbos pažinimas, emocijų išraiška (Bulotaitė, Gudžinskienė, Rugevičienė, 2004).
Judri veikla: žaidimas „Drakono uodega“ (veikla organizuojama gaudynių principu).		
42.	Atkaklumas	„Už ar prieš – pagrįsk savo nuomonę“ (situacijos vertinimas, argumentų ieškojimas, diskusija) – savo nuomonės pagrindimas.
Judri veikla: žaidimas „Vaivorykštė turi klausimą“ (veikla organizuojama gaudynių principu, pasiskirstant komandomis).		
43.	–	Refleksija, aptarimas

Įsivertinimo sąsiuvinis

ELGESIO TAISYKLĖS UŽSIĖMIMUOSE

1. Klausau, kai kiti kalba (*nepetraukiu kalbančiojo, netrukdu jam kalbėti, nesityčioju iš kalbančiojo, klausau įdėmiai, neužsiimu kita veikla*).
2. Kai noriu kalbėti – laikiu savo eilės arba keliu ranką (*nešaukiu iš vietos, nekalbu, kai kiti dirba*).
3. Elgiuosi draugiškai ir esu malonus kitiems (*nesityčioju, nesistumdau, nesignaibau ir nesimušu, nevartoju keiksmažodžių*).

Aš,....., su taisyklėmis sutinku ir jų laikysiuosi.

1 pav. Įsivertinimo sąsiuvinis (1 puslapis) – taisyklių nusistatymas

Data .....

JEI NESILAIKYSIU ELGESIO TAISYKLIŲ, TAI..

1. Gausiu tris (3) žodinius įspėjimus, pažyminčius kurių taisyklių nesilaikau.

2. ....

.....

.....

3. ....

.....

.....

Pasekmes už taisyklių nesilaikymą siūlo ir balsavimo tvarka tvirtina užsiėmimuose dalyvaujantys mokiniai.

Aš,....., su pasekmėmis už elgesio taisyklių nesilaikymą sutinku.

Data .....

2 pav. Įsivertinimo sąsiuvinis (2 puslapis) – pasekmių nusistatymas

JAUSMŲ ŽODYNAS

DŽIAUGSMAS

SMALSUMAS

VILTIS

NUOSTABA

LIŪDESYS

BAIMĖ

PASIBJAURĖJIMAS

PYKTIS

3 pav. Įsivertinimo sąsiuvinis (3 puslapis) – jausmų žodynas

Data .....

KAIP AŠ ŠIANDIEN JAUČIAUSI UŽSIĖMIMO METU?

.....

nes .....

KAIP AŠ ŠIANDIEN ELGIAUSI UŽSIĖMIMO METU?

Aš šiandien laikiausi elgesio taisyklių!

Man šiandien beveik pavyko laikytis elgesio taisyklių!

Man šiandien nepavyko laikytis elgesio taisyklių!

Aš noriu pasakyti, kad .....

.....

.....

.....

.....

4 pav. Įsivertinimo sąsiuvinis (4 puslapis) – elgesio ir emocijų įsivertinimas

MANO ELGESĮ VERTINA MOKYTOJA

Labai džiaugiuosi dėl tavo elgesio užsiėmimo metu.

.....

Džiaugiuosi dėl tavo elgesio užsiėmimo metu.

.....

Reikėtų pasistengti laikytis taisyklių užsiėmimų metu.

.....

Namų darbai ir/ar reikalingos priemonės kitam užsiėmimui:

.....
.....
.....
.....
.....

Tėvų (globėjų) komentaras

.....
.....
.....
.....
.....

(tėvų (globėjų) vardas, pavardė, parašas)

5 pav. Įsivertinimo sąsiuvinis (5 puslapis) – elgesio ir emocijų vertinimas

Tyrimo instrumentas: klausimynai mokiniam, tėvams ir mokytojams

Klausimyno kodas

Gerbiami mokiniai,

Ši apklausa¹ atliekama siekiant nustatyti socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimų naudą Tavo socialinių įgūdžių ugdymui. Tyrimo duomenys bus apdorojami ir pateikiami apibendrinta forma. Siekiant užtikrinti Tavo anonimiškumą neprašome rašyti nei savo vardo, nei pavardės. Tavo atsakymai yra labai svarbūs, todėl prašome nuoširdžiai ir atsakingai atsakyti į visus pateiktus klausimus.

Bendroji informacija

Tau tinkamą atsakymo variantą pažymėk taip:

Tavo lytis:

Berniukas Mergaitė

Tu lankai:

1 klasė 2 klasė 3 klasė 4 klasė

Kaip Tu vertini savo socialinius įgūdžius (bendravimas su suaugusiais ir bendraamžiais, konfliktų sprendimas, empatija ir pan.): Gerai Iš dalies gerai Vidutiniškai Iš dalies blogai Blogai

Socialinių įgūdžių vertinimo klausimynas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami teiginiai apibūdinantis požymius būdingus Tavo amžiaus vaikams. Prašome perskaityti kiekvieną ir pagalvojus apie save pažymėti tinkamą atsakymo variantą.

Tavo elgesi apibūdinantį variantą pažymėk taip:

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiesi?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
A1	1. Lengvai susirandu draugų.	☐	☐	☐	☐	☐
E1	2. Pagiriu kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	☐	☐	☐	☐	☐
A2	3. Prašau suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	☐	☐	☐	☐	☐
A3	4. Susitikęs su kitais vaikais – pasitikiu savimi.	☐	☐	☐	☐	☐
E2	5. Bandau suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūdę.	☐	☐	☐	☐	☐
B1	6. Klausausi suaugusiųjų, kai šie su manimi kalba.	☐	☐	☐	☐	☐
S1	7. Nekreipiu dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	☐	☐	☐	☐	☐
E3	8. Prašau draugų pagalbos, kai turiu problemų.	☐	☐	☐	☐	☐
B2	9. Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktais – visada jų atsiklausiu.	☐	☐	☐	☐	☐
S2	10. Sugebu paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	☐	☐	☐	☐	☐
BS3	11. Vengiu įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri man gali sukelti problemų su suaugusiais.	☐	☐	☐	☐	☐
E4	12. Gailiuosi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	☐	☐	☐	☐	☐
B4	13. Namų darbus atlieka laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
B5	14. Prižiūriu savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	☐	☐	☐	☐	☐
S4	15. Atlieku gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padedu tvarkyti namus.	☐	☐	☐	☐	☐
A4	16. Aktyviai dalyvauju užklausinėje veikloje, lankau sporto ar kitokius būrelius.	☐	☐	☐	☐	☐

¹ Klausimyną parengė ir apklausą atlieka Šiaulių universiteto, II pakopos studijų programos „Kūno kultūros ir sporto edukologija“ studentė Greta Šiaučiulytė. Iškilus klausimams galite skambinti tel.: 867141938 arba rašyti į el. p.: siauciulyte.greta@gmail.com

6 pav. Klausimynas mokiniam (1)

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiesi?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
B6	17. Užduotus darbus klasėje atlieku laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
S5	18. Kai nesutariu su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bandau ieškoti kompromiso (susitarimo).	☐	☐	☐	☐	☐
S6	19. Nekreipiu dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	☐	☐	☐	☐	☐
A5	20. Jei man patinka mergaitė/berniukas, aš nesidroviju su juo/ją bendrauti.	☐	☐	☐	☐	☐
E5	21. Iš klausau savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	☐	☐	☐	☐	☐
S7	22. Ramiai baigiu ginčus su tėvais (globėjais).	☐	☐	☐	☐	☐
A6	23. Sakau komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris man patinka.	☐	☐	☐	☐	☐
E6	24. Atkreipiu dėmesį į gerus darbus ir pagiriu už tai kitus žmones.	☐	☐	☐	☐	☐
E7	25. Šypsau si ir gestikuluoju (mojuoju) rankomis, kai bendrauju su kitais.	☐	☐	☐	☐	☐
A7	26. Pradedu pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S8	27. Suaugusių skirtą bausmę priimu be įniršio.	☐	☐	☐	☐	☐
E8	28. Parodau draugams, kad jie man patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	☐	☐	☐	☐	☐
E9	29. Užstoju savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	☐	☐	☐	☐	☐
A8	30. Kviečiu kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	☐	☐	☐	☐	☐
B7	31. Savo laisvalaikį leidžiu tinkamai (turiningai).	☐	☐	☐	☐	☐
S9	32. Valdau savo jausmus, kai kiti žmonės ant manęs pyksta.	☐	☐	☐	☐	☐
A9	33. Priimu dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S10	34. Savo tėvų (globėjų) pastabas priimu be pykčio.	☐	☐	☐	☐	☐
B8	35. Laikau si mokytojų nurodymų.	☐	☐	☐	☐	☐
B9	36. Klasės diskusijose kalbu ramiu balso tonu.	☐	☐	☐	☐	☐
B10	37. Draugų prašau atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	☐	☐	☐	☐	☐
A10	38. Pirmas pradedu kalbėti su klasiokais.	☐	☐	☐	☐	☐
E10	39. Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbuosi su klasės draugais.	☐	☐	☐	☐	☐

Tavo pastebėjimai, komentarai ir pastabos: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AČIŪ UŽ TAVO DALYVAVIMĄ APKLAUSOJE!

7 pav. Klausimynas mokiniams (2)

Klausimyno kodas

--	--	--	--

Gerbiami tėveliai,

Ši apklausa¹ atliekama siekiant nustatyti socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimų naudą Jūsų vaiko socialinių įgūdžių ugdymui. Tyrimo duomenys bus apdorojami ir pateikiami apibendrinta forma. Siekiant užtikrinti Jūsų anonimiškumą neprašome rašyti nei savo vardo, nei pavardės. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs, todėl prašome nuoširdžiai ir atsakingai atsakyti į visus pateiktus klausimus.

Bendroji informacija

Jums tinkamą atsakymo variantą pažymėkite taip:

Jūsų vaiko lytis:

Berniukas Mergaitė

Jūsų vaikas lanko:

1 klase 2 klase 3 klase 4 klase

Kaip Jūs vertinate savo vaiko socialinius įgūdžius (bendravimas su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, konfliktų sprendimas, empatija ir pan.): Gerai Iš dalies gerai Vidutiniškai Iš dalies blogai Blogai

Socialinių įgūdžių vertinimo klausimynas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami teiginiai apibūdinantis požymius būdingus Jūsų amžiaus vaikui. Prašome perskaityti kiekvieną ir pagalvojus apie savo vaiką pažymėti tinkamą atsakymo variantą.

Jūsų vaiko elgesį apibūdinanti variantą pažymėkite taip:

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiasi Jūsų vaikas?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
A1	1. Lengvai susiranda draugų.	☐	☐	☐	☐	☐
E1	2. Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	☐	☐	☐	☐	☐
A2	3. Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	☐	☐	☐	☐	☐
A3	4. Susitkęs su kitais vaikais – pasitiki savimi.	☐	☐	☐	☐	☐
E2	5. Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūdę.	☐	☐	☐	☐	☐
B1	6. Klausosi suaugusiųjų, kai šie su juo kalba.	☐	☐	☐	☐	☐
S1	7. Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	☐	☐	☐	☐	☐
E3	8. Prašo draugų pagalbos, kai turi problemų.	☐	☐	☐	☐	☐
B2	9. Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktai – visada jų atsiklausia.	☐	☐	☐	☐	☐
S2	10. Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	☐	☐	☐	☐	☐
BS3	11. Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	☐	☐	☐	☐	☐
E4	12. Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	☐	☐	☐	☐	☐
B4	13. Namų darbus atlieka laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
B5	14. Prižiūri savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	☐	☐	☐	☐	☐
S4	15. Atlieka gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padeda tvarkyti namus.	☐	☐	☐	☐	☐
A4	16. Aktyviai dalyvauja užklausinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	☐	☐	☐	☐	☐

¹ Klausimyną parengė ir apklausą atlieka Šiaulių universiteto, II pakopos studijų programos „Kūno kultūros ir sporto edukologija“ studentė Greta Šiaučiuolytė. Iškilus klausimams galite skambinti tel.: 867141938 arba rašyti į el. p.: siauciulyte.greta@gmail.com

8 pav. Klausimynas tėvams (1)

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiasi Jūsų vaikas?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
B6	17. Užduotus darbus klasėje atlieka laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
S5	18. Kai nesutaria su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bando ieškoti kompromiso (susitarimo).	☐	☐	☐	☐	☐
S6	19. Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	☐	☐	☐	☐	☐
A5	20. Jei jam/jai patinka mergaitė/berniukas, jis/ji nesidrovi su juo/ja bendrauti.	☐	☐	☐	☐	☐
E5	21. Išklauso savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	☐	☐	☐	☐	☐
S7	22. Ramiai baigia ginčus su tėvais (globėjais).	☐	☐	☐	☐	☐
A6	23. Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	☐	☐	☐	☐	☐
E6	24. Atkreipia dėmesį į gerus darbus ir pagiria už tai kitus žmones.	☐	☐	☐	☐	☐
E7	25. Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	☐	☐	☐	☐	☐
A7	26. Pradeda pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S8	27. Suaugusių skirtą bausmę priima be įmiršio.	☐	☐	☐	☐	☐
E8	28. Parodo draugams, kad jie jam patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	☐	☐	☐	☐	☐
E9	29. Užstoja savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	☐	☐	☐	☐	☐
A8	30. Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	☐	☐	☐	☐	☐
B7	31. Savo laisvalaikį leidžia tinkamai (turingai).	☐	☐	☐	☐	☐
S9	32. Valdo savo jausmus, kai kiti žmonės ant jo pyksta.	☐	☐	☐	☐	☐
A9	33. Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S10	34. Savo tėvų (globėjų) pastabas priima be pykčio.	☐	☐	☐	☐	☐
B8	35. Laikosi mokytojų nurodymų.	☐	☐	☐	☐	☐
B9	36. Klasės diskusijose kalba ramiu balso tonu.	☐	☐	☐	☐	☐
B10	37. Draugų prašo atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	☐	☐	☐	☐	☐
A10	38. Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	☐	☐	☐	☐	☐
E10	39. Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	☐	☐	☐	☐	☐

Jūsų pastebėjimai, komentarai ir pastabos: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AČIŪ UŽ JŪSŲ DALYVAVIMĄ APKLAUSOJE!

9 pav. Klausimynas tėvams (2)

Klausimyno kodas

Gerbiami mokytojai,

Ši apklausa¹ atliekama siekiant nustatyti socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimų naudą Jūsų mokomo vaiko socialinių įgūdžių ugdymui. Tyrimo duomenys bus apdorojami ir pateikiami apibendrinta forma. Siekiant užtikrinti Jūsų anonimiškumą neprašome rašyti nei savo vardo, nei pavardės. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs, todėl prašome nuoširdžiai ir atsakingai atsakyti į visus pateiktus klausimus.

Bendroji informacija

Jums tinkamą atsakymo variantą pažymėkite taip:

Jūsų mokomo vaiko lytis:

Berniukas Mergaitė

Jūsų mokomas vaikas lanko:

1 klasę 2 klasę 3 klasę 4 klasę

Kaip Jūs vertinate mokomo vaiko socialinius įgūdžius (bendravimas su suaugusiais ir bendraamžiais, konfliktų sprendimas, empatija ir pan.): Gerai Iš dalies gerai Vidutiniškai Iš dalies blogai Blogai

Socialinių įgūdžių vertinimo klausimynas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami teiginiai apibūdinantis požymius būdingus Jūsų mokomo amžiaus vaikui. Prašome perskaityti kiekvieną ir pagalvojus apie savo mokomą vaiką pažymėti tinkamą atsakymo variantą.

Jūsų mokomo vaiko elgesį apibūdinanti variantą pažymėkite taip:

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiasi Jūsų mokomas vaikas?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
A1	1. Lengvai susiranda draugų.	☐	☐	☐	☐	☐
E1	2. Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	☐	☐	☐	☐	☐
A2	3. Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	☐	☐	☐	☐	☐
A3	4. Susitkęs su kitais vaikais – pasitiki savimi.	☐	☐	☐	☐	☐
E2	5. Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūdę.	☐	☐	☐	☐	☐
B1	6. Klausosi suaugusiųjų, kai šie su juo kalba.	☐	☐	☐	☐	☐
S1	7. Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	☐	☐	☐	☐	☐
E3	8. Prašo draugų pagalbos, kai turi problemų.	☐	☐	☐	☐	☐
B2	9. Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktai – visada jų atsiklausia.	☐	☐	☐	☐	☐
S2	10. Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	☐	☐	☐	☐	☐
BS3	11. Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiais.	☐	☐	☐	☐	☐
E4	12. Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	☐	☐	☐	☐	☐
B4	13. Namų darbus atlieka laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
B5	14. Prižiūri savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	☐	☐	☐	☐	☐
S4	15. Atlieka gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padeda tvarkyti namus.	☐	☐	☐	☐	☐
A4	16. Aktyviai dalyvauja užklasinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	☐	☐	☐	☐	☐

¹ Klausimyną parengė ir apklausą atlieka Šiaulių universiteto, II pakopos studijų programos „Kūno kultūros ir sporto edukologija“ studentė Greta Šiaučiulytė. Iškilus klausimams galite skambinti tel.: 867141938 arba rašyti į el. p.: siauciulyte.greta@gmail.com

10 pav. Klausimynas mokytojams (1)

Kodas	Teiginiai	Ar dažnai taip elgiasi Jūsų mokomas vaikas?				
		Taip	Iš dalies taip	Nežinau	Iš dalies ne	Ne
B6	17. Užduotus darbus klasėje atlieka laiku.	☐	☐	☐	☐	☐
S5	18. Kai nesutaria su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bando ieškoti kompromiso (susitarimo).	☐	☐	☐	☐	☐
S6	19. Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	☐	☐	☐	☐	☐
A5	20. Jei jam/jai patinka mergaitė/berniukas, jis/ji nesidrovi su juo/ja bendrauti.	☐	☐	☐	☐	☐
E5	21. Išklauso savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	☐	☐	☐	☐	☐
S7	22. Ramiai baigia ginčus su tėvais (globėjais).	☐	☐	☐	☐	☐
A6	23. Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	☐	☐	☐	☐	☐
E6	24. Atkreipia dėmesį į gerus darbus ir pagiria už tai kitus žmones.	☐	☐	☐	☐	☐
E7	25. Šypsosi ir gestikuluoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	☐	☐	☐	☐	☐
A7	26. Pradedą pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S8	27. Suaugusių skirtą bausmę priima be įniršio.	☐	☐	☐	☐	☐
E8	28. Parodo draugams, kad jie jam patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	☐	☐	☐	☐	☐
E9	29. Užstoja savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	☐	☐	☐	☐	☐
A8	30. Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	☐	☐	☐	☐	☐
B7	31. Savo laisvalaikį leidžia tinkamai (turingai).	☐	☐	☐	☐	☐
S9	32. Valdo savo jausmus, kai kiti žmonės ant jo pyksta.	☐	☐	☐	☐	☐
A9	33. Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	☐	☐	☐	☐	☐
S10	34. Savo tėvų (globėjų) pastabas priima be pykčio.	☐	☐	☐	☐	☐
B8	35. Laikosi mokytojų nurodymų.	☐	☐	☐	☐	☐
B9	36. Klasės diskusijose kalba ramiu balsu tonu.	☐	☐	☐	☐	☐
B10	37. Draugų prašo atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	☐	☐	☐	☐	☐
A10	38. Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	☐	☐	☐	☐	☐
E10	39. Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	☐	☐	☐	☐	☐

Jūsų pastebėjimai, komentarai ir pastabos: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AČIŪ UŽ JŪSŲ DALYVAVIMĄ APKLAUSOJE!

11 pav. Klausimynas mokytojams (2)

Mokinių, tėvų ir mokytojų vertinimų skirtumas po pedagoginio eksperimento

3 lentelė

Mokinių, tėvų ir mokytojų vertinimų skirtumas po pedagoginio eksperimento (N=96), balai

Socialiniai įgūdžiai	Kontrolinė grupė				Eksperimentinė grupė			
	Mokiniai (MR)	Tėvai (MR)	Mokytojai (MR)	p reikšmė pagal Kruskal- Wallis kriterijų	Mokiniai (MR)	Tėvai (MR)	Mokytojai (MR)	p reikšmė pagal Kruskal- Wallis kriterijų
Atkaklumo įgūdžiai	19,16	23,22	24,25	0,89	30,09	25,94	24,34	0,08
Bendravimo įgūdžiai	24,38	19,91	24,47	0,56	29,22	21,84	29,19	0,17
Empatijos įgūdžiai	27,81	21,44	23,75	0,45	27,91	21,84	24,25	0,43
Savikontrolės įgūdžiai	21,16	22,97	25,13	0,21	22,03	26,34	29,38	0,82

Atkaklumo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

4 lentelė

Atkaklumo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje: tėvų vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Lengvai susiranda draugų.	0,00	0,06	0,33
Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	0,50	1,31	0,04
Susitikęs su kitais vaikais – pasitiki savimi.	0,00	0,13	0,43
Aktyviai dalyvauja užklausinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	0,00	0,06	0,85
Jei jam/jai patinka mergaitė/berniukas, jis/ji nesidrovi su juo/ja bendrauti.	0,06	0,13	0,67
Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	0,25	0,44	0,43
Pradedą pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	0,00	0,25	0,09
Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	0,44	0,44	1,00
Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	0,00	0,31	0,16
Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	0,38	0,38	1,00

5 lentelė

Atkaklumo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje: mokytojų vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Lengvai susiranda draugų.	0,00	0,25	0,03
Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	0,50	0,75	0,38
Susitikęs su kitais vaikais – pasitiki savimi.	0,44	0,44	1,00
Aktyviai dalyvauja užklausinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	0,25	0,44	0,53
Jei jam/jai patinka mergaitė/berniukas, jis/ji nesidrovi su juo/ja bendrauti.	0,19	0,06	0,41
Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	0,18	0,18	1,00
Pradedą pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	0,00	0,00	1,00
Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	0,44	0,038	0,81
Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	0,19	0,06	0,41
Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	0,31	0,19	0,63

**Atkaklumo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje:
mokinių vertinimas (N=96), balai**

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Lengvai susiranda draugų.	0,06	0,13	0,56
Prašo suaugusiųjų pagalbos, kai kiti vaikai bando mušti ar kitaip nuskriausti.	0,56	1,31	0,05
Susitikęs su kitais vaikais – pasitiki savimi.	0,13	0,44	0,17
Aktyviai dalyvauja užklasinėje veikloje, lanko sporto ar kitokius būrelius.	0,50	0,56	0,86
Jei jam/jai patinka mergaitė/berniukas, jis/ji nesidrovi su juo/ja bendrauti.	0,63	0,56	0,07
Sako komplimentus (gražius žodžius, pagyras) mergaitei/berniukui, kuri/kuris jam/jai patinka.	0,25	0,63	0,32
Pradedą pokalbį su priešingos lyties draugais nesijausdamas nesmagiai ar neramiai.	0,13	0,38	0,36
Kviečia kitus prisijungti kartu kažką veikti laisvalaikiu.	0,31	0,63	0,36
Priima dėmesį iš kitos lyties atstovų nesijausdamas nejaukiai.	0,00	0,75	0,01
Pirmas pradeda kalbėti su klasiokais.	0,13	0,63	0,16

Bendravimo įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

7 lentelė

Bendravimo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje: mokytojų vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Klausosi suaugusiųjų, kai šie su juo kalba.	0,69	0,50	0,57
Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktais – visada jų atsiklausia.	0,75	1,19	0,30
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,50	0,63	0,68
Namų darbus atlieka laiku.	0,19	0,63	0,12
Prižiūri savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	0,31	0,31	1,00
Užduotus darbus klasėje atlieka laiku.	0,56	1,13	0,16
Savo laisvalaikį leidžia tinkamai (turiningai).	0,19	0,19	1,00
Laikosi mokytojų nurodymų.	0,69	0,75	0,86
Klasės diskusijose kalba ramiu balso tonu.	0,31	0,50	0,55
Draugų prašo atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	0,63	0,69	0,89

8 lentelė

Bendravimo įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje: tėvų vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Klausosi suaugusiųjų, kai šie su juo kalba.	0,25	0,19	0,79
Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktais – visada jų atsiklausia.	0,75	0,38	0,23
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	0,81	0,01
Namų darbus atlieka laiku.	0,63	0,88	0,59
Prižiūri savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	0,25	0,56	0,28
Užduotus darbus klasėje atlieka laiku.	0,63	0,62	1,00
Savo laisvalaikį leidžia tinkamai (turiningai).	0,19	-0,06	0,22
Laikosi mokytojų nurodymų.	0,38	0,81	0,20
Klasės diskusijose kalba ramiu balso tonu.	0,31	0,44	0,63
Draugų prašo atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	0,38	0,81	0,10

**Bendravimo įgūdžių apibūdinančių teiginių vertinimas kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje:
mokinių vertinimas (N=96), balai**

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Klausosi suaugusiųjų, kai šie su juo kalba.	0,44	0,63	0,57
Prieš naudodamasis kitų žmonių daiktais – visada jų atsiklausia.	0,50	0,44	0,86
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	1,19	0,00
Namų darbus atlieka laiku.	0,63	0,87	0,61
Prižiūri savo darbo stalą, kad jis būtų švarus ir tvarkingas.	0,31	0,87	0,11
Užduotus darbus klasėje atlieka laiku.	0,69	1,50	0,10
Savo laisvalaikį leidžia tinkamai (turiningai).	0,25	0,75	0,15
Laikosi mokytojų nurodymų.	0,38	0,63	0,50
Klasės diskusijose kalba ramiu balso tonu.	0,31	0,94	0,16
Draugų prašo atlikti paslaugas (padaryti nedidelį darbą).	0,63	0,88	0,53

Empatijos įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

10 lentelė

Empatijos įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje: tėvų vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	1,00	1,50	0,18
Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūde.	0,94	1,13	0,69
Prašo draugų pagalbos, kai turi problemų.	0,13	0,44	0,35
Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,13	0,56	0,04
Išklauso savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	0,38	0,94	0,08
Atkreipia dėmesį į gerus darbus ir pagiria už tai kitus žmones.	1,00	1,69	0,10
Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,00	0,00	-
Parodo draugams, kad jie jam patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	0,38	0,63	0,50
Užstoja savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	0,69	0,31	0,25
Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	0,81	2,19	0,00

11 lentelė

Empatijos įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje: mokinių vertinimas (N=96), balai

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	1,38	2,06	0,15
Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūde.	1,19	1,56	0,42
Prašo draugų pagalbos, kai turi problemų.	0,38	0,69	0,32
Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,38	1,19	0,02
Išklauso savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	1,19	1,69	0,32
Atkreipia dėmesį į gerus darbus ir pagiria už tai kitus žmones.	1,06	1,75	0,18
Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,06	0,25	0,44
Parodo draugams, kad jie jam patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	0,19	0,63	0,14
Užstoja savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	0,31	0,75	0,20
Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	1,43	2,00	0,22

**Empatijos įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje:
mokytojų vertinimas (N=96), balai**

Teiginiai	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	P
Pagiria kitus, kai jie ką nors gerai padaro.	0,94	1,75	0,02
Bando suprasti, kaip jaučiasi draugai, kai jie pyksta, būna susirūpinę ar nuliūdę.	0,75	1,69	0,03
Prašo draugų pagalbos, kai turi problemų.	0,00	0,50	0,09
Gailisi kitų žmonių, jei jiems nutinka nemalonūs dalykai.	0,13	1,19	0,01
Išklauso savo draugus, kai jie kalba apie savo problemas.	1,00	0,88	0,76
Atkreipia dėmesį į gerus darbus ir pagiria už tai kitus žmones.	1,25	2,06	0,06
Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais.	0,25	0,31	0,74
Parodo draugams, kad jie jam patinka, tai pasakydamas žodžiais arba savo veiksmais.	0,31	0,31	1,00
Užstoja savo draugus, kai jie būna neteisingai kritikuojami (kai jiems be priežasties skiriama pastaba).	0,13	0,31	0,29
Kai atsiranda problema ar iškyla ginčas apie tai kalbasi su klasės draugais.	1,00	1,5	0,22

Teiginio „Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais“ vertinimas

13 lentelė

Teiginio „Šypsosi ir gestikuliuoja (mojuoja) rankomis, kai bendrauja su kitais“ vertinimas prieš eksperimentą (N=96), balai

Tiriamieji	Prieš eksperimentą		
	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Mokiniai	4,50	4,31	0,65
Tėvai	5,00	4,81	0,33
Mokytojai	4,50	4,19	0,34

Savikontrolės įgūdžių pokytis kontrolinėje ir eksperimentinėje grupėje

14 lentelė

Savikontrolės įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje:
mokinių vertinimas (N=96), balai

Teiginys	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,56	0,56	1,00
Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	0,31	0,06	0,28
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	1,19	0,00
Atlieka gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padeda tvarkyti namus.	0,31	0,25	0,81
Kai nesutaria su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bando ieškoti kompromiso (susitarimo).	0,31	0,63	0,30
Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	0,44	0,69	0,33
Ramiai baigia ginčus su tėvais (globėjais).	0,25	0,31	0,79
Suaugusių skirtą bausmę priima be įniršio.	0,25	0,63	0,19
Valdo savo jausmus, kai kiti žmonės ant jo pyksta.	0,38	1,06	0,11
Savo tėvų (globėjų) pastabas priima be pykčio.	0,19	0,81	0,16

15 lentelė

Savikontrolės įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje:
tėvų vertinimas (N=96), balai

Teiginys	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,44	1,31	0,01
Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	0,38	0,38	1,00
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,13	0,81	0,01
Atlieka gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padeda tvarkyti namus.	0,13	0,13	1,00
Kai nesutaria su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bando ieškoti kompromiso (susitarimo).	0,44	0,44	1,00
Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	0,13	1,06	0,00
Ramiai baigia ginčus su tėvais (globėjais).	0,44	0,63	0,54
Suaugusių skirtą bausmę priima be įniršio.	0,63	0,88	0,47
Valdo savo jausmus, kai kiti žmonės ant jo pyksta.	0,75	1,00	0,55
Savo tėvų (globėjų) pastabas priima be pykčio.	0,81	0,63	0,60

**Savikontrolės įgūdžius apibūdinančių teiginių vertinimas eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėje:
mokytojų vertinimas (N=96), balai**

Teiginys	Kontrolinė grupė (M)	Eksperimentinė grupė (M)	p
Nekreipia dėmesio į kitus vaikus, kai jie erzina ar prasivardžiuoja.	0,56	1,31	0,01
Sugeba paprieštarauti suaugusiesiems be kovos ar ginčų.	0,62	0,63	1,00
Vengia įsitraukti į veiklą (su kitais vaikais), kuri jam gali sukelti problemų su suaugusiaisiais.	0,50	0,63	0,68
Atlieka gerus darbus tėvams (globėjams) jiems neprašant, pavyzdžiui, padeda tvarkyti namus.	-0,63	0,63	0,33
Kai nesutaria su tėvais (globėjais) ar mokytojais, bando ieškoti kompromiso (susitarimo).	0,69	0,75	0,87
Nekreipia dėmesio į klasės draugus, kurie kvailioja klasėje.	0,38	1,06	0,05
Ramiai baigia ginčus su tėvais (globėjais).	0,19	0,50	0,18
Suaugusių skirtą bausmę priima be įniršio.	0,63	0,88	0,43
Valdo savo jausmus, kai kiti žmonės ant jo pyksta.	0,88	0,81	0,87
Savo tėvų (globėjų) pastabas priima be pykčio.	0,56	0,69	0,69